

Tekerleksiz Bisikletler

-eksiltmeli öyküler-

Cem Akaş

İçindekiler

Halı Nerde, Dedi	
Bir Gün Hepiniz	
H. Niyazi Pötürge'nin Aşk Şarkısı	
Hangi Tarafa?	
Genç Kız, Kapıda	
Feniks'in Külleri	
Dört Yıldızlı Otel	
Guisseppo Cusano'nun <i>Eksiltmiş Duygular Kütüphanesi</i> 'nden	
Emma Bovary'nin Çizmeleri Çamurluydu	
Thérèse Raquin İyi Görünüyordu	
103	
117	
186	
Kısa, Çok Kısa	
Mahallenin Bıçkınları	
Tepegözün Şatosu	
Devrimden Önce	
Elem Gelmiş Cihane	
İçleri Sıcakken	
Bir Gece, Ansızın	
Yeni Geriatri Servisi	
Ruh, İnsanlar	
Ayakta Kalmak	
Serçe	
Aynı Gözlerle	
Roman Eksiltmeleri	
Malone Ölüyor	
Saydam Şeyler	

Halı Nerde, Dedi

Herşey tamam mı, dedi Sinan.

Mürtefiye'nin meydanı bu gece yükünü almıştı.

Tamamdır abi, dedi Sabri. Sırıttı.

Al anahtarı, dedi Sinan. Araba sizin evin önünde.

Sen burda mısın abi, diye sordu Sabri.

Nerde olacağım ulan, diye terslendi Sinan. Kardeşinin sünnetine gelmedik mi.

Eyvallah, dedi Sabri. Bagaja mı koyayım, diye sordu.

Sıgmaz, dedi Sinan. Arka koltuğa koy. Görünmesin ama. Önce birşeye sar.

Emrin olur abi, dedi Sabri. Gitti.

Sinan Hayriye'yi gördü.

Nasılsın oğlum, dedi Hayriye. Sinan'ın kolunu tuttu.

İyiyim teyzecim, dedi Sinan. Dergiyi gösterdi. Mürtefiye dosyası çok güzel oldu, dedi. Dergiyi Sinan çıkarıyordu.

Hayriye, mahallesinin fotoğraflarına baktı. İyi mi yaptık, dedi.

Mürtefiye, İstanbul'un polis girmeyen mahallelerinden biriydi. Derginin dosyası olay olmuştu.

İyi yaptınız teyzecim, dedi Sinan. Herkes halıyı soruyor.

Yedi yüz yıllık halı. Mürtefiyelilerin halısıydı. Nereye göç etseler götürürlerdi. Halı Hayriye'nin evinde duruyordu.

Ömer nasıl, diye sordu Sinan. Kestiler mi?

Yok, dedi Hayriye. Şarkı söyleyeceğim diye tutturdu. İçmiş biraz.

Koca adam, dedi Sinan. Kaç oldu?

On altı, dedi Hayriye.

Koca adam valla, dedi Sinan. Daha beklemezmiş.

Beklemezmiş ya, diye yankıladı Hayriye. Anca gücümüz yetti oğlum, ne yapalım.

Bir kadın Hayriye'ye seslendi. Kusura bakma oğlum, dedi Hayriye. Düğün sahibi olunca.

Ben buralı sayılırım artık, dedi Sinan.

* * *

Oğuz, Sinanlara kahvaltıya gitti. Eda da vardı. Balkonda oturdular. Deniz görüyordu balkon.

Sinan kahve koymaya gitti. Eda Oğuz'un kucağına oturdu. Boynundan öptü.

Yapma, dedi Oğuz.

Sevmiyor musun, dedi Eda. Yalandan somurttu.

Gelir şimdi, dedi Oğuz.

Gelsin, ne var, dedi Eda.

Hadi kalk, dedi Oğuz.

Var mı bir hareket, dedi Sinan. Yerine oturdu.

Ne manada, diye sordu Oğuz.

İş güç be oğlum, dedi Sinan. Piyasa ağlıyormuş.

Haa, dedi Oğuz. Bir bok yok, dedi. Ama sıkı bir dolap peşindeyiz Necdet Abi'yle.

Necdet kim, diye sordu Sinan.

Bir abimiz, dedi Oğuz.

Dolap ne, dedi Sinan.

Mevlanakapı'ya antika bir halı düşmüş, dedi Oğuz. Birlikte alıyoruz. Necdet Abi Almanya'ya çıkarıyor halıyı. Ben müşteri buluyorum.

Sinan işkillendi. Ne halısıymış bu, dedi.

Mürtefiye dediler, dedi Oğuz.

Bulaşma, dedi Sinan.

Niye be, dedi Oğuz. Temiz iş.

Mürtefiye'den temiz iş çıkmaz oğlum, dedi Sinan. Yumurtasını yarım bıraktı.

Niye çıkmaz, diye sordu Eda.

Yavrum, dedi Sinan. Sen karışma iki dakika.

Oğuz kafasını salladı, belki der gibi.

* * *

Oğuz o gün Mevlanakapı'ya gitti. Bedri Bey tok satıcıydı. Halıyı ona satmak istemedi. Sonra sattı.

Halıyı Oğuz'un evine Bedri Bey'in oğlu götürdü. Yanındaki Sabri'ydi.

Kanepenin arkasına, şöyle duvara asacaksın abi bu halıyı, dedi Sabri.

Bakacağız, dedi Oğuz. Tanımadığı insanların lafını dinlemediği belliydi.

Duvarda şahane durur abi, dedi Sabri. Manitalar bayılır.

Bakalım, dedi Oğuz.

* * *

Oğuz evinin kapısını açtı. Eda'ya yol verdi.

Antrede öpüştüler.

Eda salon pencerelerini açtı. İçeriye biraz Cihangir havası girdi.

Yatak odasına gitti Eda. Pornoyu koydu. Soyunup yatağa girdi.

Oğuz tekila getirdi mutfaktan. O da soyundu. Filmi başlattılar.

Sinan seni nerde biliyor, dedi Oğuz.

Aslı'da, dedi Eda. Oğuz'un şeyini tuttu.

Bitti mi tekilan, dedi Oğuz.

Bitti, dedi Eda. Koysana.

Olur, dedi Oğuz. Güldü.

* * *

Halı nerde, dedi Sabri.

Ne arıyorsun ulan sen burda, dedi Oğuz. Eda'nın üstünü örttü.

Halı nerde, dedi Sabri. Tabancasını gösterdi. Kafası iyi gibiydi.

Hangi halı, dedi Oğuz.

Ebeni sikerim senin lavuk, dedi Sabri. Eda'nın üstünü açtı.

Eda Oğuz'a sarıldı.

Karıda sağlam göt varmış, dedi Sabri. Sırıttı.

Eda pikeyi çekti. Siktir git manyak, dedi.

Oğuz Eda'ya baktı. Tabancaya baktı. Yatağın altında, dedi.

Sabri Oğuz'a baktı.

Gel lan Ömer, diye bağırdı.

Ömer geldi. Bacaklarını aç aça geldi.

Şu yatağın altına bak, dedi Sabri.

Ömer eğildi. Kimse konuşmadı. Takırtılar oldu. Ömer halıyı çıkarıp ayağa kalktı.

Polisi arayın istiyorsanız, dedi Sabri.

Kendinize iyi bakın, dedi Ömer.

Sabri balkondan atladı. Ömer halıyı sarkıttı. Ömer de atladı, ama sakınarak.

* * *

Kapı çaldı.

Polistir, dedi Oğuz.

Eda tuvalete gitti. Oğuz kapıyı açtı.

Aradım kaç kere bugün, dedi Sinan. Açmadın. Ne haltlar karıştırıyorsun, dedi.

Oğlum hırsız girdi eve, dedi Oğuz.

Hassiktir, dedi Sinan. Çok götürmüşler mi, diye sordu. Antreye girdi.

Mürtefiye halısını, dedi Oğuz. Dün aldık daha Sinan, dedi. Sinan'ı yüksek sesle söyledi.

İyi bok yediniz, dedi Sinan.

Eda tuvaletten çıktı. Sinan Eda'yı gördü. Eda Sinan'ı gördü. İkisi de şaşırdı.

Sen ne yapıyorsun burada, dedi Sinan.

DVD almak için uğradım, dedi Eda. Aslı'yla seyrederiz dedik.

Bu saatte mi, dedi Sinan.

Ben de öyle dedim, dedi Oğuz. Bu saatte ne filmi dedim.

Film mi çeviriyorsunuz lan burda, diye bağırdı Sinan.

Abi apartmandakiler, dedi Oğuz.

Sikerim seni de apartmanını da, dedi Sinan.

Yahu bir gir içeri, dedi Oğuz. Konuşalım. Böyle kapının ağzında, dedi.

Hadi bu herif götverenin evladı, dedi Sinan. Sen nasıl yaptın bu orospuluğu, dedi.

Eda birşey demedi.

Ne bakıyorsun suratıma, dedi Sinan. Ne zamandır ulan, ne zamandır sikiyorsunuz beni, dedi.

Oğuz birşey demedi. Eda da demedi.

Götünüzü sikeyim, dedi Sinan. Kapıyı sert açtı. Merdivenlerden inmeye başladı. Döndü.

Kaç para saydın haliya, diye sordu.

Oğuz şaşırdı. İki yüz bin, dedi.

Sinan Oğuz'a baktı.

Sabri'yle payımıza yetmiş beşer düşecek demek ki, dedi. İkinizi toplasalar o kadar etmezsiniz, dedi. Gitti.

Bir Gün Hepiniz

JİLET o gece kullanmayı düşündüğü spreylere boyaları montunun içine tıktırırken, bir yandan da etrafı kolaçan. Neyse ki Kadıköy Çarşısı'ndaki sanat ve hobi malzemeleri mağazasının kapanma saati epey. İçerideki bir-iki müşteri de girişin hemen yanındaki kasanın önünde, para vermek için. Bu JİLET'in en azından bu mağazada hiç yapmadığı ve yapanları şaşkınlıkla izlediği bir. Yalnız spreylere boyaya değil, başkalarının "sokak sanatı" olarak adlandırdığı, onun içinse yalnızca "müdahale" olan çalışmalarında kullanacağı hiçbir malzeme için, hatta bu çalışmalarını gerçekleştirdiğinde giyeceği giysiler için de kesinlikle para vermemek gibi bir ilkesi. O yüzden buraya her zaman bol bir montla, havalarda daha da sıcak olduğundaysa elde taşınan, içinde fermuarlı ayrı bir bölmenin bulunduğu bir spor çantasıyla. Kasada duran, kendisinden beş-altı yaş büyük, kısa siyah saçlı, gözleri hüzünlü bakan kızın, oraya her geldiğinde ne yaptığının ayırında olduğunu. Hiçbir şey almamış gibi kapıdan çıkarken göz göze geldiklerinde, kızın bakışlarındaki birşey ona bunu. Kızın bugüne kadar tek söz etmemiş, onu engellemeye çalışmamış ya da patronu çağırmamış olması, JİLET'in kafasında çeşitli fantaziler. Bir kadın polis tarafından yakalanmak fantazisi kadar olmasa da, heyecan. Bir gece kızı da yanında götürmeyi. Mağazanın kapısından çıktığındaysa, aslında bu gecenin gayet uygun olduğuna ve kızı dışarıda beklemeye.

JİLET'in bu gece iki işi. Önceki gece iktidar partisinin il başkanlığı binasına gidip yandaki alışveriş merkeziyle arasındaki duvara "Güç, çürütür; mutlak güç, mutlaka çürütür" yazdıktan sonra fotoğrafını çekmeye davrandığında bellek kartını bilgisayarında takılı bıraktığını. Şimdi gidip fotoğrafı çekmesi. İkinci işiyse Nişantaşı'na gidip beş katlı bir apartmanın damına dikilmiş olan Calvin Klein parfüm reklamının üstüne "Bir gün hepiniz öleceksiniz. İğrenç ruhlarınızın saldırdığı koku, mezarlarınızdan sızıp sokaklara yayılacak" gibi uzunca bir bildiri (tehdit?) yazmayı. Öfkeli, hatta hınçlı, düzeni değiştirmeye kararlı ve bunun yazı yoluyla yapılabileceğinden emin bir "müdahil" olduğunu.

Bahar sonunun ılıkılıkla sıcaklık arası hali bu gece JİLET'e iyi. Fazla sıcak olduğunda kapüşonu onu terletip rahatsız. Bazen dikkati. Yazdığı yazıda hatalar. JİLET resim ya da desen çizmekten. Hep yazı. Mesajı olan bir.

Saat dokuza geliyordu ki kız mağazadan. JİLET'i görmeden, hızlı adımlarla yürümeye. JİLET bir süre peşinden. Sonra kızı Kadıköy Çarşısı'nın kalabalığında kaybetmekten. Arkasından yetişip "Pardon," diyerek omzuna.

"Efendim?"

"Niye dükkanda bana hiçbir şey demiyorsun?"

"Niye çalışıyorsun mu diyeyim?"

"Denmez mi?"

"Allah koymuş sana belli ki, bir de ben mi koyayım?"

"Ne biçim konuşuyorsun Melahat?"

"Lale."

"JİLET."

"Annen mi koydu sana bu adı?"

"Yok, JİLET benim sahne adım."

"Gazinoda mı söylüyorsun?"

"Gel şurda bir bira içelim."

Birlikte Kadife Sokak'a. Bir bayiden iki şişe Efes. Bir apartman girişine oturup. JİLET Lale'ye, düzene karşı nasıl savaştığını, çaldığı malzemenin nasıl yüce bir amaca hizmet ettiğini, o geceki işlerini. Lale, üniversiteye giden kardeşiyle birlikte yaşadığından, resim yaptığından. Resim lafını duyunca JİLET'in kulakları. Nasıl şeyler yaptığını.

"Resim işte. Tuval, akrilik, fırça. Sen ne sandın?"

“Hiiç. Tuval resmi bitmiş diye
duydum da.”

“Sokak sanatı prim yaptı diye
mi? Banksy filan? Adamın adı
bile paramı.”

“Bırak o şerefsizi. Keith Haring
de öyle. Satılmış puştlar.”

“Sen satmazsın ama?”

JİLET Lale’nin yüzüne. Güzel bir yüz diye. Birer bira daha. Önlerinden Eternity.
JİLET onun da sokak sanatçısı, daha doğrusu “sokak artizi” olduğunu, boş bulduğu her
yere kendi adını renkli renkli yazmaktan başka bir halt yapmadığını. Yanında Pusu.
Eskiden her yere “Nuri Alço” yazarken, şimdi “Umudumuz Tyler Durden” şablonları.
Bunları Lale’ye anlatınca o da dayanamayıp.

“Alem buysa kral sensin yani?”

“Herhalde. Organik edebiyat
yapıyorum ben kızım, benim
yazılarım hayatın içinde
doğuyor, içinde yaşıyor.”

“Edebiyat derken?”

“Ne var?”

“Ben ne anlarım canım
edebiyattan da, hayku bile üç
dize oluyor değil mi?”

“Ben ‘söz’ün içindeki ‘öz’ün
peşindeyim. Anladın? Söz-öz...”

“Sağol, anladım.”

“Asit atalım mı?”

“Yok, midem yanıyor zaten.”

Lale ilk salvoyu bu zarif hamleyle atlattıysa da, JİLET'in ufak bir bozulma karşısında pes edecek biri olmadığı. Biralara bitince ve sokaktan gelip geçenleri biraz daha izleyip haklarında bilir bilmez yorumlar yaptıktan sonra, eve gitmeyi. Yakında. Lale hemen yanıt vermeyince JİLET o gece kendisiyle birlikte gelmesini. Çok eğlenceli, en azından heyecanlı. Polis filan görürse hemen kaçmaları gerekeceğinden yanında Lale gibi bir gözcünün bulunması iyi. Eve gidip malzemenin geri kalanını aldıktan sonra çıkıp karşıya. Lale sol omzunu kaldırıp çenesini sağa, başını sola yatırınca, eve doğru.

Dar bir sokakta, köşedeki boşluğu kapmış mahalle arası otoparkının karşısında, eskice bir apartmana. JİLET kendi evini tuhaf renklere. Sprey boyayla desenler de. Bütüne bakıldığında hiç de fena. Tabii evin temiz olduğunu söylemek pek mümkün olmasa da, Lale'nin beğendiğini görünce JİLET'in keyfi yerine. Lale salondaki yeşil kadife kaplı eski kanepeye otururken JİLET içeriden iki şişe bira. Öbür elinde kare biçiminde renkli küçük kağıtlar. Birini Lale'ye. İstemeyince o kadar üsteledi ki Lale ışığı kapamasını. JİLET kalkıp salonun girişine doğru. Işığı kapayıp karanlıkta kanepeye döndüğünde Lale'nin çoktan üstündekileri çıkarmış olduğunu.

Salon kanepesindeki sevişmeleri JİLET'e öyle iyi geldi ki, gece yarısına kadar sakin ve huzurlu birisiymiş gibi. Lale onun bu halini eski halinden daha çok sevdiğinden midir bilinmez, JİLET yeniden diken üstünde oturur, sürekli hareket eder ve konuşur olunca bir kez daha sevişmeye. Ne var ki JİLET artık bir misyon adamı haline.

JİLET çantasını toplarken Lale reklam panosuna yazacağı yazının çok zaman alacağına onu ikna edince JİLET yazıyı evde kağıtlara yazıp bunları panoya yapıştırmaya karar. Hemen salonun orta yerinde A3 boyutlu kağıtlar kullanarak yazıyı. Yine Lale'nin aklına uyup "öleceksiniz"i "gebereceksiniz" olarak.

"Sen mi buldun bu lafı?"

"Bir öykü vardı, ondan
ilham aldım. Ama laf
benim."

Artık karşıya geçmeleri ve işe koyulmaları. Fakat karınları da acıkmış olduğu için, Lale mutfakta bulabildiği şeylerle –kurumaya yüz tutmuş sandviç ekmeği, yumurta, Nutella, turşu- ufak bir sofraya. Kapıdan çıkarlarken Lale JİLET'e fotoğraf makinesinin yanında olup olmadığını. JİLET küfrederek yatak odasına. Elinde makineyle geri.

Önce dolmuşla Üsküdar'a, oradan da motorla Beşiktaş'a. Sötlüce'ye yürüyeceklerini duyunca Lale'nin gözleri. JİLET'in tüm ayak diremelerine karşın, iskelenin önünde bekleyen taksilerden birine. Sötlüce'ye geldiklerinde, futbol sahasını yüz metre kadar geçtikten sonra arabadan. JİLET bambaşka biri. Başında bol kapüşonu, sırtında çantasıyla birden çevikleşmiş. Sanki geceye ait bir yaratık.

Partinin il başkanlık binasıyla alışveriş merkezi arasındaki duvarın önüne gelince JİLET yine ana avrat dümdüz sövmeye. Duvar tertemiz. Bina yöneticileri yazının üstünü. JİLET çocuk gibi, olmayan taşlara tekmeler savurarak duvarın önünde birkaç kez gidip geldikten sonra Lale'ye.

"Ben bunu yanlarına bırakır mıyım?"

"Benim bildiğim JİLET mi? Hayatta."

"Ankara'ya gidip genel merkeze yazarım ulan ben o yazıyı."

"Ciddi?"

"Daha da güzelini yaparım. Karşısındaki binalardan birine çıkıp yazıyı ışıkla duvarlarına yansıtırım."

"Dev prodüksiyon diyorsun."

"Biraz kafayı çalıştırıp projelendirmek lazım. Olmayacak şey değil."

"Neydi yazı, bir daha söylesene?"

"Güç, çürütür; mutlak güç, mutlaka çürütür."

“Ve millet bunu okuyunca
devrim mi yapacak, nedir mesele
tam?”

“Yapmayacak, ama birilerinin
kalkıp o binaya o yazıyı
yazabilecek kadar kafayı kırmış
olduğunu görecekler.”

“Yapmakla yazmak arasında fark
var sanki. Devrim denince benim
aklıma fil geliyor.”

“Yahu devrimcilerin olayı illa
devrim yapmak mıdır yani?
Devrim yapılabilir inancını canlı
tutmak da devrimcilik.”

“Var ya JİLET, seni tanıdığımdan
beri ettiğin en akli başında laftı
bu.”

Sütlüce’den yine taksiye binip Harbiye’ye. Bu taksi seferleri JİLET’in kafasını epey. Homurdana homurdana böyle mücadele de müdahale de yapılamayacağını, jest olsun diye duvar yazan (“duvar yazmak”, tıpkı “at binmek” gibi) zengin piçlerinden farklarının kalmadığını, biçimle içeriğin ayrılmazlığını. Taksiden indiklerinde hala. Neyse ki Lale ona reklam panosu hakkında sorular sormaya başlayınca bir kez daha gece yaratığına.

Abdi İpekçi Caddesi hala kalabalık ve canlı olduğu için etrafta dolanıp zaman geçirmeye karar. JİLET Lale’ye panoyu. Uykuları gelmeye başlayınca bir kafeden koyu koyu kahveler alıp Maçka Parkı’na. Boyalardan, sanattan ve dünyasından, çağdaş sanat denen meretin kofluğundan ve koleksiyonerlerin beyinsizliğinden, ama ayrıca ailelerinden, yaşamlarından, parasızlıktan.

Sonra etraf iyice sessizleşince Abdi İpekçi’ye geri. Apartmanın önüne. Lale damdaki ışıklı panoya, panodaki siyah beyaz Calvin Klein reklamına gözlerini bir kez daha.

“JİLET ya, çok güzel fotoğraf bu be.”

“Delirtme adamı Lale.”

Bu aşamada, JİLET’in içeriye girmek için bir planı olmadığı ortaya. Apartman kapısının açık olmasını. Lale apartman kapısı neden açık olsun diye sorduğunda havanın sıcaklığından dem. JİLET bunca hazırlık ve bekleyişin boşa gitmesi olasılığıyla çıldırarak önce bütün zillere basmayı, ardından kapının camını kırmayı, hatta yandaki ağaçtan dama tırmanmayı. Lale’nin ciddiye almaz gözlerle onu izlediğini görünce iyice zıvanadan. Apartman giriş merdivenlerinde öylece, ne yapacaklarını bilmeden oturlurken sokakta sesler. Az sonra önlerinde koca bir aile. Apartmanın kapıcısı, daha doğrusu görevlisi, karısı, çocukları, adamın kız kardeşi ya da baldızı, anası ya da kaynanası akşam gezmesinden. Adam apartmanın sahibiymiş gibi bir edayla JİLET’i ve Lale’yi. Tam oradan kalkmalarını, gidip başka yere oturmalarını emredecekken Lale öksürmeye, hırlamaya, nefes alamadığını gösteren hareketler yapmaya. JİLET de, görevli ailesi gibi ne olduğunu. Neyse ki Lale, hırıltılar arasında “astım” ve “su” sözcüklerini söylemeyi. Duruma nihayet uyanan JİLET, arkadaşının astımı olduğunu, krizinin tuttuğunu, zahmet olmazsa bir bardak su rica edeceklerini. Apartman görevlisi ve ailesi bu sefer Lale’nin haline üzülerken, acele acele içeri. JİLET tam kapanmasını engellemek için kapıyı ayağıyla. Gelenler merdivenlerden aşağı indikten sonra da içeri girip birinci katta, karanlıkta. Görevlinin küçük kızı az sonra elinde bir bardak suyla. Lale suyu içip teşekkür ettikten sonra bardağı geri verip ufaklığı evine. Lale kapının önünde beklerken JİLET gelip onu içeri.

Dama, asma merdivenden tırmanarak ve demir bir kapağı kaldırarak. Neyse ki kapakta kilit değil, sürgü. JİLET çantasından A3 kağıtları çıkarıp kiremitlerin üstüne. Şimdi elindeki tutkalın kapağını açmaya. Lale reklamdaki kızın ne kadar güzel olduğu hakkında konuşurken JİLET “Bir”, “gün” ve “hepiniz”i panoya. Dördüncü kağıda uzanmışken önce bir çıkırtı, ardından hayra alamet olmayan tok bir gümlleme. Dönüp baktığında Lale. JİLET siktir çekerek damdan aşağı. Lale kaldırırda, sırtüstüyle yüzükoyun arası bir şekle girmiş olarak. Kafasından akan kan kaldırımı boyamaya. JİLET ertesi gece Kadife Sokak’ta Pusu’ya, sokak sanatının kanla yazılıp çizilmesi gerektiğini büyük bir hararetle savunduktan sonra, düzenli olarak o kadar kanın nereden

bulunacağı sorusunun yanıtını aramaya. Őimdiyse damdan aőađı nasıl ineceğini dűőünen bir kemancı gibi bir aőađıya, bir kapağa.

H. Niyazi Pötürge'nin Aşk Şarkısı¹

Gel be güzelim, durmayalım buralarda daha fazla, bak gece de inmiş zaten, iki seksen serilmiş gökyüzüne rakı içirilmiş ayı gibi, mahallenin hırbolarına becertilecek sanki; kestirme bir yol biliyorum arka sokaklardan geçen, kimse görmez bizi, kapı ağızlarında durmazlar, duranlar da en fazla fısıltıyla konuşur, bizi bozmazlar. Böyle bir gecelik vur-kaça müsait ucuz oteller vardır orda, görünce korkma, seni götüreceğimden değil yanlış anlama bak, midyeciler kokoreççiler vardır acıktıysan yeriz: böyle yani sonu gelmez laf gibidir aslında bunlar, uzayıp gider ya fıkra, hani sonunu bile merak etmezsın artık, öyle işte, oralardan geçeriz, karşımıza ne çıkar biliyor musun, sorma şimdi ne çıkar, hadi oyalanma, gidelim bak ne güzel olacak.

Paso kadınlar girip çıkıyor buraya, deli ederler adamı valla. Bi durun ulan durduğunuz yerde, bi susun, cak cak cak.

Sis de bastırmış zaten, hava pis, kara-sarı, genzimi yakıyor, pencereler içerdekinin nefesinden buğulanmış, tek ampul yanıyor odalarda, pezevenkler karıların kulaklarını dilliyor köşebaşlarında, önüne bakmadan yürüyemiyorsun kardeşim, her taraf çukur, su birikintisi, belediye belediye değil ki, bacalardan duman yerine zift fişkırıyor sanki, tiridi çıkmış uğursuz bir kedi gibi oraya buraya giriveriyor, sonra çöpün başına çöker gibi çöküyor insanın üstüne.

Herşeyin bir zamanı var tabii, kara-sarı sisin de bir zamanı var, ne yapacaksın, hiç, bekleyeceksin havalar ısınsın, herşeyin zamanı var, sırası var, karşına binbir türlü insan çıkacak, ne yapacaksın, hazır olacaksın onlarla yüz yüze gelmeye, öyle bir yüz ayarlayacaksın kendine, gerekirse öldürüp gerektiğinde yaratacağısın, iş varsa yapacaksın, bir de bakacaksın, kucağına bir soru bırakmış lavuğun teki günlerden bir gün; senin zamanın gelecek yavrum, benim de zamanım gelecek, yüz kere kararsız kalacağız, yüz kere yazıp bozacağız, sonra diyeceğiz ki hadi gidip lahmacun yiyelim, yanında açık ayran.

¹ Bkz. T.S. Elliot, "The Love Song of J. Alfred Prufrock" (1915).

Abi bu kadınlar hala girip çıkıyor buraya. Hala o falcı karının anlattıklarını konuşuyorlar. Ulan bi susun yahu, bi susun be.

Ne diyordum ben, ha, diyordum ki bak, acele etme, herşeyin bir sırası var, “Yer mi kıçım?” diye sormamın da vakti var bak, “Bende o göt var mı?” diye soracağım o zaman. Arkanı dön ve çık olayına gireceğim, merdivenlerden aşağı ineceğim, kelim görünecek yukardan (millet alay edecek benimle mesela, “Tavuk götüne dönmüş herifin kafası!” diyecekler, götten bir *leitmotif* çıkacak ortaya, nasıl laf ama, *leitmotif*). Süklüm püklüm bir adam olacağım belki, üstümdekiler düşecek üstümden, ben ne kadar yakıştırmaya çalışsam da; kravat filan takacağım Pazar sabahları, evde ceketle oturacağım (“Kolları bacakları çırpı gibi oldu adamcağızın!” diyecekler). Ne yapalım yani? Değer mi milleti rahatsız etmeye? Yer mi? Bir anda kararımı vereceğim, aynı anda gözden geçireceğim kararımı, bir sonraki an fikrimi değiştirmiş olacağım, an dediğin nedir ki sonuçta.

Zaten bak ben bu yolların hepsini biliyorum, kaçın kurasıyız icabında – gecesini de bilirim, sabahını da, ikindisini de, böyle gıdım gıdım yaşadım ben gençliğimi, damlalıkla verdiler hayatı bana; komşudan gelen radyo türküsü konuşulanları ve bıkkınlığı örtmez de taşır ya, onu da bilirim. Ne diyorsun yani?

Diyorum ki bak ben bu bakışların da hepsini biliyorum, kaçın kurasıyız diyorum – böyle kaşını gözünü oynatıp iki lafla adam bağlayan karıları çok gördük biz, sonra o bağladıkları adamları kabuğunu soymadan çıtır çıtır yerler de ha, kolunu kıpırdatamazsın, dökülür saçılırsın orta yere, iliğini kuruturlar, ruhunu ezerler, ne yapacağını bilemezsin. Ee, ne diyorsun yani?

Bana bu kolları da yediremezsin bebeğim, çok gördük bunları biz – takıp takıştırmışsın bilezikleri, oh, pamuk beyazı cıvıl kollar (ama ışıktaki bakınca o da ne – ağda!), koku da sürünmüşsün, o yüzden mi gitti başımdan aklım, memelerine doğru? Bir masaya koyuyorsun kollarını, bir şalını sarınıyorsun, bakmaya doyamıyor insan. Peki ama ne diyorsun? Nasıl anlatsam derdimi?

* * *

Şöyle mi desem mesela, dün gece sokakları arşınladım, arşın ne demekse, zift gibi dumanın bacalardan yükselişini seyrettim, daha Kasım bile olmadı bu ne yakmaktır dedim, donlu atletli adamlar, kıçlarının kılları ağarmış, çıkmış pencerelerden

bakıyorlardı... Ne olmalıydım ben biliyor musun, koca bir denizanası, ağır ve sessiz, dolaşmalıydım denizlerde.

* * *

Sonra bir huzur geliyor, bazen öğleden sonra, bazen gece, mışıl mışıl, biliyor musun! Uzun parmaklar saçını okşuyor günün sanki, uyuyuveriyor zaman... yorgun... kaytarıyor bazen de, ben şuraya kıvrılırım diyor, giriveriyor aramıza. Peki, lahmacunla ayrıntı bitirdikten sonra, üstüne bir künefe paylaştıktan sonra hadi, cesaretimi toplayıp eteğimdekileri dökeyim mi, bu mudur yani? Çok ağladım kızım ben, çok acı çektim, acıların adamı oldum, böyle inan olsun kellemi uçurmuşlar da (biraz kel bir kelle) tepside getirmişler gibiydim bir ara, ama marifet değil tabii, adam mıyız ki biz – mesele de mesele olsa, değil; ne oldu, tam yakalamışken kaçırır ya, öyle kaçtı işte o an, basiretimiz bağlandı konuşamadık tamam, baktım bizim vestiyerdeki çocuk bile yeni terleyen bıyıklarının altından sırtıyor, tamam dedim, anladım, erkekler korkmaz mı, korktum işte, üstüme gelme.

Değer miydi peki, hem ne biçim değerd, ayrıntımızı içmişiz, lahmacunumuzu yemişiz, üstüne tatlıyla çay, oh, garson tabakları toplamış, kürdanla hesabı getirmiş kolonya tutuyor, dereden tepeden laflıyoruz, iyi olmaz mıydı böyle şık bir gülümsemeyle meseleyi kökünden halletmek, herşeyi dertop edip o lanet olası sorunun üstüne salmak, “Hanyayı gonyayı gördük biz, kapayın çenenizi de dinleyin iki dakika” demek – peki içlerinden biri hafifçe doğrulup başının altına yastık koyar da “Ne diyorsun sen aslanım, ben bunu kastetmedim ki, alakası yok,” derse, o zaman ne bok yiyeceğiz? Hadi bakalım. Değer miydi peki, bir faydası olur muydu, düşün, o kadar günbatımından, bütün o avlulardan, ıslak sokaklardan, romanlardan, ayran bardaklarından, yerleri süpüren eteklerden sonra –hepsi bu da değil üstelik!- yavrucum anlatamıyorum ki derdimi! Sanki böyle sihirli bir lamba varmış da sinirlerimi perdeye yansıtıyormuş gibi düşün: içlerinden biri başının altına yastık koysa ya da üstündeki şalı atsa ve pencereye dönüp deseydi ki: “alakası yok aslanım, ne diyorsun sen, ben bunu kastetmedim,” değer miydi?

* * *

Yok be yahu! Benden hakaten asıl oğlan olmaz, ben sana söyleyeyim; olsam olsam figüran filan olurum ben, olayların gelişmesinde faydam dokunur, bir iki sahneyi benimle başlatırlar, asıl oğlana akıl bile verebilirim belki; maşa gibi yani, işe yararsa

mutlu olan, saygıda kusur etmeyen, hesaplı, temkinli, ama biraz da gerzek biri, anladın mı; hatta bazen gülünç – bazen neredeyse soytarının allahı.

Yaşlanıyorum be güzelim... bizden geçmiş... içdonu mu giymeye başlasam, nedir?

Saçlarımı da yandan alıp kelimi kapatsam? Şeftali yersem mideme dokunur mu? Hırkamı giyip kordonboyunda yürüsem. Şarkılar söyleyen hurileri dinlesem – birbirlerine söylüyorlar tabii. Bana söyleyecek halleri yok ya. Cennet ırmağının kenarında oturmuş saçlarını tarıyor namussuzlar, tövbe yarabbim, kömür karası saçlar, ırmağın suları köpürüyor bembeyaz, yok böyle bir olay. Dalmışız o ırmağa, huriler de peşimizden, çıplaklar ama yosunlara sarınmışlar, sonra birileri bize sesleniyor, uyanıyoruz uykumuzdan, bir de bakıyoruz ki boğulmuşuz.

Hangi Tarafa?

Bir gariplik hissederek uyandı Meltem: Tren durmuştu.

Bir an, nerede olduğunu çıkaramadı.

İstanbul Sirkeci'den binmişlerdi Thessaloniki-Selanik trenine, rahat ve temiz kompartmanlarına yerleşmişlerdi Onur'la, onun yanında getirdiği dizüstü bilgisayarda Gwyneth Paltrow'un *Sliding Doors*'unu izlemişlerdi.

Camı indirmiş, perdeleri kapamış sevişirlerken, bunu nedense oldum olası yapmak istediğini fark etmişti; sonra biraz kitap okumuşlar, uykuya dalmışlardı.

Perdeyi aralayıp baktı; küçük bir istasyon binası görünüyordu, Yunanca yazıyordu üstünde, demek sınırı geçmişlerdi; ardından memur seslerinin "pasaport" sözcüğünü yinelediğini duyunca karar verdi: Yunan tarafındaki ilk istasyondaydılar.

Sevgilisi yarımağız uyandı, pasaportundaki fotoğrafına benzeyecek kadar; tren yeniden hareket ettiğinde çoktan uyumuştur bile.

Ama bir gariplik vardı: İstanbul'dan yola çıktıklarında pencereden görünenler sağdan sola kayıyordu, oysa şimdi ağaçlar, ufak evler, elektrik direkleri ve kırlar pencerenin sağladığı görüş alanına soldan giriyor, sağdan çıkıyordu.

Geri dönmüş olamayız, diye düşündü Meltem. Geri mi dönüyorlardı?

* * *

Uyku tutmayınca kalktı Necmiye, *İsmet Paşa* vapurunun tıklım tıklım dolu güvertesinde dirseklerini dayayacak bir yer aradı, sonunda birilerinin arasına sıkışıp ilerideki ışıklara baktı.

Kilkis-Kılıkış'ın köyünden kalkmış, üç parça eşyasıyla birlikte Thessaloniki-Selanik'e inmiş, onu yeni anavatanına götürecek bu külüstür vapura güç bela binmişti.

Kök saldığı yerden sökülen bir ağaç ne yaparsa onu yapacaktı İzmit'e vardığında: Torununun kızı bir gün kalsın ve önce ailesinin nereden geldiğini görmek için, sonra da

çok sevdiği ve kendisini orada çok iyi hissettiği için, sevgiliyle birlikte Yunanistan'ı defalarca gezsin diye yeniden salacaktı budanmış köklerini.

Şimdi, denizin kör karanlığında gördüğü ışıklar, onu uğurlayan Thessaloniki-Selanik limanının değilse, onu buyur eden yeni memleketinin ışıkları olmalıydı.

* * *

Lamba bile değildi tavandan sarkan, çıplak bir ampuldü yalnızca, ama kahveyi aydınlatmaya yetmeyen ışığı yine de Ali'nin gözüne girmeyi başarıyordu.

Onyıllar sonra, kızının kızı Sevim ağzını bozmadan onun adını anamayacaktı, ama Ali'nin dumanlı kafasında bununla ilgili kaygılara yer yoktu şimdi: Mübadele'de ona verilen arsadan kalan son parçayı sattığı çingenenin getireceği bir kasa şarabı ve Kavala-Kavala'da hep gittiği küçük mahalle meyhanesinin sahibi tombul kadını düşünüyordu.

* * *

Osman Bey, Thessaloniki-Selanik'te bankerlik yaptığı binanın karşısındaki meyhaneye bir kez olsun gitmemişti; kimi akşamlar konağına dönerken önünden geçtiği ve içtiği olurdu ama.

İsmet Paşa vapuruna on dokuz teneke dolusu altınla binmişti, tenekelerin üstünü de zeytinyağıyla kapatmıştı, açması gerekirse altınlar görünmesin diye.

Şimdi, İstanbul Aksaray'daki evinin bahçesinde, Onur'un babası olacak Mustafa'nın da aralarında bulunduğu üç torununu, artık azalmaya yüz tutmuş bu altınların ufak bir kısmıyla sünnnet ettirirken aklında o meyhane değil, kendi çocukluğunda Thessaloniki-Selanik'in pazar yerinde portakal tezgahının başında meyve satmaya çalışması vardı.

* * *

Kavala-Kavala'da, artık Türk mahallesi olarak bilinen Eski Şehir'in dar ve dik sokaklarından birinde, birden durdu Meltem: tanıdık bir koku - Pazar sabahları büyük babaannesi Necmiye'nin közlediği biberlerin kokusu; tanıdık bir ses - saklambaç ebesinin, arkadaşlarını aramaya çıkmadan önce, gözleri yarı açık söylediği Türkçe tekerleme: "önüm arkam sağım solum sobe, saklanmayan ebe."

* * *

Evleneli çok olmamıştı, ama Necmiye hemen hamile kalmış, daha ne olduğunu anlayamadan, önce bir oğulları, hemen ardından da bir kızları olmuştu. Mehmet, bekçilik yaptığı Hereke Dokuma Fabrikası'nın deniz kıyısındaki arazisinde dolaşırken, bunun son yürüyüşü olduğunu, sabahın erken saatlerinde nöbetini tamamlayıp eve döndükten sonra dalacağı uykudan uyanmayacağını, Necmiye'ye Kilkis-Kılıkış'ta verdiği sözü, onu asla yalnız bırakmama sözünü bozmak zorunda kalacağını bilmiyordu.

Bilseydi, yemek saati saklambaç oynayan çocuklarına bir daha hiçbir zaman kızma şansının olmayacağına da üzülecekti belki.

* * *

“Yavaş kullanacaktın, söz vermiştin,” diyerek somurttu Meltem, Xanti-İskeçe'de arabalarıyla turlarlarken.

İstanbul'dan arabayla çıkmışlardı bu kez, Athina-Atina'ya kadar inip feribotla Kos-İstanköy'e, oradan Bodrum'a geçecekler, ardından Ege boyunca kıyın kıyın kuzeye çıkıp İstanbul'a döneceklerdi.

Çok da hızlı gitmiyordu Onur, ama evlenmelerinden sonra, özellikle de hamile kaldığından beri Meltem bir sürü şeyden korkmaya başlamıştı, Onur da zorlamamaya çalışıyordu; zaten bilmediği yerlerde, bilmediği yollarda hız yapmayı sevmezdi, yanlış yolda olduğunu anladığında birden durup dönmesi gerekebilirdi.

Şimdi olduğu gibi: Arkalarındaki arabanın şoförü, Türkçe “Eşek İstanbullu!” diye bağırınca, bir Anadolu kentinde hissetti kendini Meltem, elinde olmadan güldü.

* * *

Henüz Atatürk olmasa da çoktandır Atatürk muamelesi gören Mustafa Kemal'in karşısına çıkarıldığında Nimet iki gözü iki çeşme ağlamaya başlayınca, Ali'nin eli ayağına dolandı, kızı yüzünden Büyük Önder'den azar işiteceğini düşünüp yerin dibine girdi.

Hemşerisinin neden ağladığını soran Mustafa Kemal'e, okula gitmek istediğini ama babasının göndermediğini anlattı Nimet; getirtilen gazeteyi güzelce okuyarak, okula gitmeyi çoktan hak ettiğini kanıtladı.

Mustafa Kemal, Maarif Müdürü'nü çağırıp Nimet'in ikinci sınıftan okula başlatılması talimatını verirken herkes bir yandan da Ali'ye bakıyordu, Ali'ye hala ayağında paralanmamış Thessaloniki-Selanik yapımı damatlık ayakkabılarına.

* * *

Yağmura tutulmuşlardı, ama yine de yürüyorlardı - Thessaloniki-Selanik'in sokakları yağmurda İstanbul Erenköy gibi kokuyordu.

Bir köşeyi döndüklerinde, bir film setine düşmüş gibi oldular: Kapısı açık bir kiliseden ışık ve neşe akıyordu dışarı, o sırada beyazlara bürünmüş gelin geçti yanlarından, içinde enikonu bir kalabalığın beklediği kilisenin basamaklarını yanındakilerle birlikte olabildiğince hızlı çıktı.

Kavala-Kavala'da apartmanlarla dolu bir sokağın ortasında karşılarına çıkan, meyveleri hala üstünde duran portakal ağacından sonra Meltem'i en çok mutlu eden sürpriz bu oldu tüm gezide.

* * *

Necmiye, söndürülene kadar bütün evi küle çeviren yangının ertesinde, tepeden Dokuma Fabrikası'nın ışıklarına bakarken, Selanik'in Fransızlar ve Bulgarlar tarafından nasıl yakıldığını, kentin üstüne zeplinle nasıl benzin döküldüğünü hatırladı; bunu iki çocuğuna ne zaman anlatacağını düşünürken aklına geldi: Alev alev yanan Adliye'nin hemen yanında, bir Türk bankere ait olan konak, tüm kenti bir günde yok eden yangından nasıl da kurtulmuştu.

* * *

Bu kez üç kişiydiler - yeni yeni cümle kurmaya başlayan ve adı sorulduğunda "Kaaniko" diyen oğulları da vardı "Dostluk Treni"ndeki kompartmanlarında.

O da, Onur da kısıp kısıp horlayarak uyuyordu şimdi; Selanik gezisi ikisini de yormuştu.

Meltem de yorgundu gerçi, ama uyumamak için direniyordu; trenin hangi aşamada ve neden yön değiştirdiğini, değiştirmiş gibi yaptığını, değiştirip değiştirmediğini bu sefer anlamaya kararlıydı.

Genç Kız, Kapıda

Karanlık bir odada, belki de bir mahzende uyandı Anna. Nerede olduğunu, buraya nasıl geldiğini bilmiyordu. Biz de kim olduğunu bilmiyorduk, hiçbir zaman da öğrenemedik. Mesele de bu değildi zaten. Mesele şuydu: Geldiği yere dönebilecek miydi?

Sessiz ama trajik bir güzelliği olduğunu, bu karanlık yerden nihayet çıktığında fark ettik. Genç kız odadan (ya da mahzenden) çıktığında kendini, Doğu saraylarına benzer bir yerde buldu – yüksek tavanlı, kırmızı halılı dev bir balo salonu, oymalı işlemeli mobilyalar, altın avizeler, her yerde bir saltanat şatafatı. Salonu dolduran insanlar da çoğunlukla yaşlı, en azından orta yaşını geçmiş, aristokrat görünümlü kişilerdi.

Yavaş adımlarla ana kapı olduğunu sandığımız yere doğru yürüdü, ama üniformalı bir muhafız tarafından durduruldu. Genç kız itiraz etmedi, kapıdan çıkma konusunda diretmedi. Geri dönüp kalabalığa karıştı. İnsanlar da ona kendilerinden biri gibi davrandı.

Genç kızı epeyce bir süredir bekliyorlardı aslında.

Neden sonra çıplak yaşlı adamı fark etti. Çok şişmandı adam. Salonun kenarında köşesinde bir yerde, bir sandalyede oturuyor olmasına karşın, salondaki ilgi odağı oydu. Herkes çıplak adama büyük bir saygı gösteriyordu.

Adam genç kıza yaklaşmasını işaret etti. Genç kız yaklaştı. Adam sağ elini uzattı. Tipik bir Doğulu hareketiydi bu, genç kız da uzatılan eli öpmesi gerektiğini düşündü. Bunu sorun yapacak hali yoktu, ama hayır – çıplak yaşlı adam, parmaklarını yalamasını istedi.

Buradaki insanların bir tür külte üye olduğunu bu noktada anladık. Bu kültün ne menem bir şey olduğunu hiçbir zaman çözemedik, ama çeşitli adetlerine tanık olduk. Yaşlı adam bu kültün lideriydi, ama günleri sayılıydı ve kendine bir varis arıyordu.

Bitmişti işte arayış – varis gelmişti. Genç kızın kendisi dışında oradaki herkes biliyordu bunu.

Varisi bekleyen bir “eşik” töreni vardı: Genç kızın yaşlı adamı, hiçbir girintiyi atlamaksızın yalayarak temizlemesi gerekiyordu.

Yaşlı adam anlaşılan hep böyle yıkanıyordu – onu her Perşembe akşamı yalayarak tertemiz, pirüpak yapan, yedi yaşındaki kız çocuklarından oluşan bir ekip vardı. Sekiz yaşına bastıkları gün, yedi yaşında yeni kızlar onların yerini alıyordu.

Anna bu töreni görünürde hiçbir tepki vermeksizin, belli ki midesi kalkmaksızın tamamladı. Zor koşullara dayanıklı biri olduğunu düşündük – yaşlı adamın dişlerini emişini, kulaklarına dilini sokuşunu, koltukaltlarının kokusunu öpücüklerle yok edişini, çirkin ayak parmaklarına kadar inişini izledik.

Yaşlı adam muameleden memnun kalmıştı. Orada hazır bulunanlar da öyle. Genç kıza, yakında görevi devralacak olan küçük kızların dilsel-dudaksal arındırım sanatı konusunda eğitilmesi gibi ağır bir sorumluluk verildi.

Bu konuda bir başvuru kaynağı vardı neyse ki. Yalama, emme, öpme, ısırma, ağızla koparma konularındaki bütün ayrıntıları ele alıyordu; işe başlamadan önce iştah açma yöntemlerini anlatıyordu; ne tür yardımcı malzemeler kullanılacağına yer veriyordu.

Genç kız, küçük kızları eğitmeye başladı ve bir kez olsun kaçmaya kalkışmadı. İçlerinden birini, Cuerdia’yı özellikle sevdi. Sınıfa verdiği ödevlerden onu hep muaf tuttu, öğrettiği sanatı öğrenmemesi için elinden geleni yaptı. Bire bir zaman geçirdiği tek insan oydu.

Sarayda varlığını sürdüren üç ayrı grubun önderi, gelecekte kayırılmaları için Anna’ya yaklaşmaya, rüşvetler vermeye başladı. Ayırt edilmeleri kolaydı: Gruplardan birinin üyeleri sol kaşlarını tıraş ediyordu; biri siyah-beyaz bandanalar takıyordu; diğeriye siyah burun maskeleriyle dolaşıyordu.

Genç kız, kaşlarını tıraş eden gruptan, mavi gözlü, etkileyici bir adamla ilgilendi. Mavi Göz’ün yakın bir arkadaşı vardı; bunun başlarda Anna’yı kapıdan döndüren muhafız olduğunu anımsadık.

Genç kız, Mavi Göz'le uzun yürüyüşler yapıyordu sarayın geniş bahçesinde; zaman zaman Cuerdia da onlara katılıyordu. Mavi Göz, küçük kıza büyük bir sevgiyle yaklaşıyordu. Beline takılı anahtarlarla çeşitli odaların kilitlerini açıp gösteriyordu ikisine. Hepsinde de şaşırtıcı şeyler saklıydı.

Üç grubun da sarayda belirlenmiş görevleri vardı. Bazıları temizlikten sorumluydu, bazıları yiyecek-içecek tedarikiyle uğraşıyordu, bir kısmı parti ve törenleri düzenliyordu, ama aralarında hep bir miktar rekabet de oluyor, bir grubun üyeleri, başka bir grubun belirli bir işine göz dikebiliyordu. Bu rekabetin her zaman sportmence olmadığını belirtmeye gerek yok herhalde.

Kapalı kapılar arkasında çeşitli komplolar kuruluyor, çeşitli komplolar engelleniyordu. Üç grup da yaşlı adamı öldürmek konusunda sabırsızlanıyordu, çünkü genç kızın gözüne girdiklerinden, onu kendi yanlarına çektiklerinden üçü de emindi. Yaşlı adamın ölümünden sonraki yeni dönem, kendilerinin dönemi olacaktı. Ama anlaşılan yaşlı adamı kimin öldüreceği önemliydi; her grup bunu kendi yapmak istiyor, bu arada diğer iki grubun girişimlerini engellemeye uğraşıyordu. Sonuçta gün bittiğinde yaşlı adam yine hayatta oluyor, ama grupların üyeleri bir şekilde eksiliyordu.

Yaşlı adam sonunda eceliyle öldü. Cesedi balo salonuna yerleştirildi ve öylece bırakıldı, günlerce.

Genç kız, bir veda ve bir göreve başlama töreniyle yaşlı adamın yerini alacaktı – yaşlı adamın yüzünü son bir kez yalaması gerekiyordu. Adamın yüzü tanınmaz haldeydi, düpedüz çürümüştü. Göz çukurlarına sinekler, burun deliklerine böcekler üşüşmüştü. Genç kızdaysa bulantının izi yoktu.

Anna yönetimdeydi artık. Şefkatli, adil bir yönetici olacağa benziyordu.

Ta ki Perşembe'ye kadar. Geleneği sürdürmek, bir grup küçük kız tarafından yalanmak düşüncesi açıkça dehşete düşürüyordu onu. Onu hiç böyle – böyle dengesi bozulmuş görmemiştik.

Burası, Anna'nın artık yeter dediği noktaydı, daha fazla dayanamayacaktı, kaçmak zorundaydı. Kafasına takılan tek şey, Cuerdia'nın ne olacağıydı. Onu da yanında götürmek istiyordu, ama Mavi Göz bunun imkansız olduğunu söylüyordu. Anna yılmadı

ve sonunda istediği oldu. Mavi Göz onları Kırkinci Oda'ya götürdü – buraya hiç kimse, yaşlı adam bile girememişti. Cuerdia Anna'ya minnetle baktı; Anna'ysa, Cuerdia sayesinde kendisinin de bu adımı atmaya cesaret ettiğini, o olmasa saraydan çıkmasının mümkün olamayacağını söyledi. Kapı açıldığında, karanlık ve tehlikeli bir ormana adım attılar.

Koştular. Sürekli koştular. Takip edilip edilmediklerinden emin değillerdi, ama bu riski göze alamazlardı.

Sonunda, bir adım daha atacak halleri kalmadığında, bir ceviz ağacının altında uyuyakaldılar. Genç kızla Mavi Göz, birbirlerinin kollarında uyandılar; yarı uykuda seviştiler. Cuerdia da uyuma taklidi yaparak izledi onları, ama Mavi Göz bunu fark etti, bir anda ayaklanarak ve hiddetle bağırarak Cuerdia'ya gitmesini emretti. Neye uğradığını şaşırان küçük kız gözyaşları içinde ağacın altından uzaklaştı, gözden kayboldu.

Mavi Göz'le Anna yeniden yürümeye başladığında Cuerdia hala dönmemişti. Ormanda ilerlerken haydutların saldırısına uğradılar, ama Mavi Göz onlarla dost olmayı başardı. Muhabbet koyulaştı, içtikçe içtiler. Hepsi sızdı. Haydutlar Anna'ya tecavüz etti, Mavi Göz'ü de onun önünde öldürdüler. İki ayrı yönden silah sesleri duyulunca haydutlar şaşırdı; bandanalılar ve burun maskeliler, birbirlerinden bağımsız olarak Anna'yı kaçırmaya gelmişti. Ortalık karıştı; genç kız o anda Cuerdia'yı gördü: Çatışmanın öbür tarafındaydı, ama korkuyor gibi görünmüyordu, Anna'ya ulaşmaya çalışıyor gibi de değildi. Göz göze geldiler; Anna avazı çıktığı kadar ona seslenip gelmesini söyledi, ama Cuerdia'nın çatışmayı yarıp ona ulaşması imkansızdı. Anna daha fazla duramayacaktı orada; topuklarını öğütürcesine koşmaya başladı. Onun arkasından bakan Cuerdia'nın elinde, uzun bir bıçak gördük.

Anna bir kez daha, uğultularla dolu bir ormanın içinde nefes nefese, nereye gittiğini bilmeden kaçıyordu. Kaçan Anna imgesi, beynimize kazınacaktı, ama bu sırada bunu henüz bilmiyorduk. Karanlık çöktüğünde bir açıklığa geldi, bitkin bir haldeydi; yere düştü, yamaçtan aşağı yuvarlandı. Başını kaldırdığında gördüğü şeye biz de bakmak istedik. Gözleri büyümüşü çünkü.

Onu yeniden gördüğümüzde elbette karanlık bir yerdeydi, ama ormanda değil; belki de bir mahzendeydi. Bir süre tökezleye tökezleye yürüdü, sonunda bir kapı buldu, açtı. Burası çok etkileyici bir şatoydu, çok şık giyimli insanlar, hiç anlamadığı dillerde konuşuyordu. Bu insanlardan bazılarını tanır gibi olduk. Yeşil elbiseli kız örneğin Cuerdia'yı andırıyordu, ama bakışları çok daha donuktu.

Genç kız devasa kapıya yöneldi, ama çıkışı tutan biri vardı – aynı muhafızı gördüğümüze şaşırmadık nedense. Genç kıza hafifçe gülümsedi, ama onu tanımamış gibiydi. Altmışlarında, oturaklı bir adam genç kıza "Bayan Tolia!" diye seslendi, işaret edip yanına gelmesini istedi. Belli ki yine bir tören gerçekleştirilecekti, ama beklemedik. Genç kız ona doğru yürürken biz de yavaş yavaş yükselerek uzaklaştık. Oturaklı adamla genç kızın etrafında oluşan parıltılı halkayı ve halının güzelim mavi tonunu fark etmemiz de bu sayede oldu.

Feniks'in Külleri

Laboris Sanctum (LS), Yahudi kökenli olduğu için Engizisyon'un hışmına uğramaktan korkup 1492'de İspanya'dan kaçan, önce Urbino'ya, ardından da Bursa'ya giden ve burada öldürülen Mortinengo Baronzio'nun yaşamını adadığı yapıtı. Labirentlerle ilgili bir araştırmaydı bu kitap – eski Mısır, Ortadoğu uygarlıkları, Antik Yunan, Roma ve Ortaçağ Avrupası'nda yapılan, yapıldığı rivayet edilen labirentlerin bir katalogu olarak başlıyor, bir süre sonra alegorik bir anlamı eşelemeye koyuluyordu.

Yaşamı/dünyayı bir labirent olarak görüyordu Mortinengo Baronzio, içinde olduğumuz ve yukarıdan bakamadığımız için tasarımını, planını göremediğimiz bir labirent. Temel labirent tipolojisi iki tür labirent belirliyordu – merkezi olanlar ve olmayanlar. Baronzio'ya göre inançsızlar için yaşam labirenti merkezsizdi (yani anlamsızdı), yalnızca koridorlardan oluşuyordu. İnançlıların labirentinin merkezi (yani bir anlamı) vardı, ama bu merkez, Tanrı'nın gömülü olduğu lahitti. Çoğu insan yaşam labirentinden çıkamaz, içinde ölürdü, çünkü “anahtar”ı bilmezlerdi – labirent literatüründe anahtar, labirente girdikten sonra merkeze ulaşabilmek için (anlamı bulabilmek için) izlenmesi gereken kural ya da kurallardı.¹ Bir kez merkeze ulaşıldığında, labirentten çıkmak için (bulunan anlamı yaşama uygulayabilmek için) başka bir anahtara daha gerek vardı, çoğu kez ilkinin tam tersiydi bu anahtar. Bazı inançlılar, merkeze gelip Tanrı'nın ölmüş olduğunu gördüklerinde umutsuzluğa kapılır ve çıkış anahtarını unuturlardı – bu da onların sonu olurdu.

1400'lerin sonunda ana dinlerin hiçbiri, yaşamın anlamını çözmek ve ardından bu anlama uygun olarak yaşamak için gerekli anahtarlara sahip değildiyse de, çeşitli tarikat ve kardeşlikler bu anahtarları bilmekle ve en üst düzeye ulaşan mensuplarına bunları labirentler aracılığıyla öğretmekle övünüyordu – çoğu durumda düpedüz bir yalandı bu. İsa'nın kayıp kupasının üstüne bu iki anahtar işlenmişti – kupanın en son Selçuklu topraklarında görüldüğü bilindiğinden, 1095'teki ilk haçlı seferine katılanlar

¹ Örneğin, “Girince ilk iki ayırmadan sola dönün, sonraki tüm ayrımlarda sağa dönerek ilerleyin.”

arasında bu kupayı bulmaya giden bir grup şövalye de vardı. Baronzio'nun iddiasına göre, piramitlerin, Roma saraylarının ve Ortaçağ katedrallerinin altındaki sırrı çözülmemiş labirentler, yaşamın anahtarına gönderme yapıyor ve belki de bunu şifreli bir şekilde barındırıyordu. Elbette bu labirentlerden bazıları sahteydi, bazılarıysa yanıltma amaçlı olarak yapılmıştı.

Her durumda bu kayıp anahtarlar, Vatikan'ın Baronzio gibi bir *conversio*'ya (dönmeye) kapılarını açmasının temelindeki nedendi. O sırada Baronzio'nun "ölü Tanrı" fikri henüz olgunlaşmamıştı, tam tersine, yaşamın anlamıyla Tanrı'ya/Tanrı bilgisine ulaşmayı özdeş sayıyordu. Kitabın yazım sürecini başlangıçta bu nedenle destekleyen Vatikan'ın, daha sonra altı nüsha olarak basılan kitabı yok etmeye çalışmasının nedeni de elbette sonradan eklenen bu yeni boyuttu.

LS, Baş Engizisyoncu Torquemada'nın elinden kurtulamayabilirdi – Baronzio'nun ne yapmak istediğini tahmin etseydi, kitabın hikayesi 1492 yılında bitecekti. Ne var ki sıkılarak göz attığı notlar, Torquemada için eski uygarlıklardaki labirentler hakkında, gereğinden ayrıntılı birtakım yazılar ve çizimlerden fazlası değildi – ne bir simge, ne bir metafor, ne de bir alegori.¹

¹ Torquemada'nın gördüğü notlarda LS'nin özü, bir filiz olarak bulunuyordu: ömür bir mezardır; hazinesi, yani anlamı, ehliyetli hırsızların eline düşmemesi için saklıdır; hazineyi bulsanız bile, çıkış yolunu bulamayabilirsiniz, çünkü çıkışı bulma konusunda hazinenin size en ufak bir yararı dokunmaz – yükür.

Antik Yunan'daki Minotauros efsanesini de ele alıyordu Baronzio o notlarda. Daedalus'a sipariş edilen labirent, hem bir cezaydı, hem de bir hapisane. Poseidon'un Girit Kralı Minos'a, kurban etmesi için yolladığı kar beyazı boğayı, Minos'un beslemeye karar vermesi, bir tanrının elbette çıldırtıcı sayacağı bir isyankarlıktı. Ceza olarak Poseidon, Minos'un karısı Pasiphae'yi boğaya aşık etti ve bu imkansız çiftin bir oğlu oldu: boğa başlı Minotauros. Minos bu canavarı da öldürmedi – tanrılara diklenmesinin olduğu kadar, karısının ihanetinin de simgesi olan Minotauros'u bir labirente, labirentlerin paradigmasına hapsettirdi.

Minotauros'un yaşaması ama ulaşılabilmesi, Pasiphae için düşündüğü bir cezaydı, ama Minos bu cezanın kapsamını genişletmekte gecikmedi. Atinalılar, oğlu Androgeos'u öldürünce, Minos diyetini istedi – her yıl, Atinalı yedi genç kız ve yedi genç erkek, Minotauros'un labirentine salınacaktı, canavar tarafından yenmek üzere. Yirmi sekiz Atinalıyı yiyen Minotauros'un sonu, üçüncü yıl Girit'e gitmeye gönüllü olan Theseus ile Minos'un kızı Ariadne'nin elinden oldu.

Baronzio bu efsane hakkında uzun süre düşünmüştü. Poseidon'un Minos'a gönderdiği beyaz boğanın imgesi aklından çıkmıyordu – bir tanrı armağanının olması gerektiği kadar sıradışı, güçlü, kıyılmaz; tanrısal bir kapris nedeniyle de, kıyılması zorunlu. Minos'un boğayı Poseidon'dan saklayabileceğini düşünmesi insana özgü bir kendini bilmezlik miydi yalnızca? Böyle davranmasının düşünülemez olmadığını, olsaydı zaten sınanmasına gerek kalmayacağını göz önünde bulundurmak gerekirdi Baronzio'ya göre.

Cezanın dolaylılığı da anlamlıydı. Bir kralı, belki bir erkeği en çok bu intikamın yaralayacağı düşünölmüştü, ama Minos'un Minotauros'u öldürmemesi hem bu intikama, hem de tanrıların gözündeki "ölümlü" imgesine cesur bir meydan okuma değil miydi?

Oysa sırf Mısır piramitleri hakkında yazdıkları bile Baronzio'yu mahkum etmeye yeterdi. Alışılmadık bir işti yaptığı – piramitleri, okuduğu yapıtlardan yola çıkarak kafasında canlandırmak yerine, Mısır'a gitmişti. Beş yılın sonunda İspanya'ya döndüğünde, piramitlere bekçilik etme sırası kendilerine gelmiş olan Müslümanlardan çok daha iyi tanıyordu bu mezarları.

Bodrum katlarında labirentler barındıran Roma sarayları ve Ortaçağ katedralleri Baronzio'nun ilgisini, İspanya'dan ayrılmasından on yıl önce çekmişti. Avrupa'da yaptığı gezilerde ayrıntılı bir katalogunu çıkarmıştı bu labirentlerin – ancak bu da Torquemada'nın ilgisini çekmeye –neyse ki- yetmedi.

Ne var ki Baronzio, onu dünyanın bir numaralı labirent uzmanı yapan tüm bu araştırmalarına karşın, anahtarları bulmayı başaramamıştı. Gözünden kaçan, bilmediği başka bir kaynak daha olmalıydı; gerçek labirentin sırrını barındıran bir kaynak.

Antik felsefe, mühendislik, astronomi ve simyanın yanı sıra matbaacılıktan da anlayan Baronzio, 1492'de sarayına sığındığı Urbino Dükü Guidobaldo'nun koruması altında çalışmalarını sürdürdü, bir yandan da Urbino Üniversitesi'nin kurulması için çalışmalar başlattı. Torquemada'nın götürmesine izin verdiği kitaplar, üniversite kütüphanesinin çekirdeğini oluşturacaktı. Baronzio burada Hattat Bahattin'le tanışınca hem yaşamı, hem de yapıtı kökünden değişti.

Bursalı Hattat Bahattin, 1480'de II. Mehmet'le birlikte Otranto'ya çıkan yeniçerilerden biriydi. İtalya'da kalmayı yeğledi, çeşitli şehirleri gezdi ve 1490'ların başında o da Urbino'ya geldi. Bahattin'le Baronzio, dükün sarayında uzun konuşmalar yapma fırsatı buldu. Bahattin'in ilginç bir geçmişi vardı. Hattat bir aileden geliyordu. Yıldırım Bayezit 1399'da Bursa'da Ulu Cami'yi yaptırdığında, süs yazılarını yazan kişi Bahattin'in büyük dedesi Şeyh Hamdullah'tı. Kullandığı yazı "muhakkak"tı – bu tür

Baronzio bu efsaneyi başka bir deşifre sistemiyle okuyordu: Poseidon'un yolladığı beyaz boğada o, insana reddetmesi için sunulan arı bir gücü, bilgiyi görüyordu; reddetmeyişin cezası korkunçtu, canavarca bir bozulmaydı, çünkü insanın taşıyabileceği bir bilgi değildi söz konusu olan. Bu bilginin insanla birleşmiş, çiftleşmiş haliydi Minotauros, bellenmiş insanın meyvesiydi: insandaki tanrı düşüncesiydi. Bir kentin en taze veriminin her yıl bu canavara kurban edilmesi, insanlığın tarih boyunca tanrı düşüncesine verdiği kayıpları simgeleyen bir ritüeldi.

Mısır piramitleriyle Yunan labirentleri, böylece Baronzio'nun kafasında belli bir açıdan örtüşüyordu – tıpkı piramitlerin mahremiyetine tecavüz eden mezar hırsızlarını cezalandıran firavun hazinesi gibi, Yunan labirenti de, sahip olmaması gereken birşeyi saklamaya çalışan insan için, ölümcül bir ceza barındırıyordu merkezinde.

süslemelerde neredeyse hiç kullanılmayan, “her harfin hakkını verme” ilkesine dayanan bir yazıydı bu. Bu süslemelerin, Selçuklu labirentlerini ve onların anahtarlarını içerdiği söylenegelirdi. 1229’da yapılan Divriği Ulu Cami’nin sonradan yıkılan batı kapısındaki taş süslemeleri, Bursa’daki muhakkak yazının asıl kaynağıydı. Ne var ki 1402’de Timur Bursa’ya girdi ve camiye at ambarı ve ahır olarak kullandı, giderken içerideki otları yaktı ve camiye harabeye çevirdi. Onarım sırasında yazıların üstü boyandı; 1732’deki ikinci onarım, yazıları daha da derine gömdü.

1854’teki depremde sonra Abdülmecit caminin onarılmasını emredince İstanbul’un ünlü hattatlarından Abdülfettah Efendi ve Mehmet Şefik Bey, yazıları yenilemeye gitti. Abdülfettah Efendi Bahattin’in torunuydu; Şeyh Hamdullah’ın yazısının sırrına vakıftı ve büyük dedesinin yazısını yeniden yazmaya koyuldu; ne var ki Mehmet Şefik Bey bu yazıda bir tuhaflık olduğunu fark etti ve saraya ispiyonladı; Abdülfettah Efendi İstanbul’a geri çağırıldı ve öldürüldü. Şefik Bey çalışmaları tek başına sürdürdü, muhakkak yazıyı is ve boya tabakasının altından çıkardıktan sonra tamamen kazıdı, kufi ve müsenna yazıyla bambaşka süslemeler yaparak Selçuklu labirentlerinin sırrını sonsuza dek gömdü.

Bahattin Baronzio’nun labirentlerle ilgilendiğini öğrenince Divriği ve Bursa’daki Ulu Cami’den ve süslemelerden söz etmiş, ama ayrıntılı bilgi vermekten ve anahtarı açıklamaktan kaçınmıştı. Bunun üzerine Baronzio, II. Bayezit’in himayesinde Bursa’ya gitti ve burada, Latince kitaplar basmak üzere küçük bir matbaa kurdu. Caminin imamı Hamdullah Hoca, Baronzio’yu Müslüman yapma hevesiyle onun camiye serbestçe girip çıkmasına ve yazıları çalışmasına izin verince Baronzio iki yıl içinde camideki süslemeleri çözdü, labirentlerin kopyasını çıkardı ve anahtarlarına ulaştı. Bu anahtarlar, Avrupa ve Mısır’daki labirentlerin bazılarına birebir uyuyordu: Baronzio, yaşamın sırrını ve bu sırrın nasıl kullanılacağını keşfetmişti.

Laboris Sanctum, 1494’te altı nüsha olarak basıldı. Bir nüshasını kendine saklayan Baronzio, Sultan Bayezit’e kitabı bizzat götürdü, geri kalanları da İngiltere Kralı VII. Henry’ye, Fransa Kralı VIII. Charles’a, Urbino Dükü Guidobaldo’ya ve Leonardo da Vinci’ye yolladı. Bu nüshaların maceraları birbirinden farklı olduysa da sonunda hepsi ortadan kayboldu. Baronzio evinde yakılarak öldürüldü; kendi nüshasının da yandığı düşünüldü. En uzun ömürlü olan Bayezit nüshası, çeşitli aşamalardan sonra 1732’de

Papa VII. Clement'in elinden çalındı, sonrasında başına neler geldiği hiçbir zaman bilinemedi.

LS'nin kaderini belirleyen etmen, kitabın anlatımının kapalılığı ve kışkırtıcılığıydı. Katolikler kitabı küfür sayıyordu, çünkü Tanrı'nın olmadığını söylediğine inanıyorlar, "yaşamın anahtarı" olarak öne sürdüğü şeyin de insanı yoldan çıkaracak bir saçmalık olduğunu düşünüyorlardı. Protestanlar işi ciddiye almıyor, biraz da Katoliklere karşı koz olarak kullanmak istiyorlardı (çünkü Vatikan kitaba savaş açmıştı). Müslümanlar kitabın ne olduğunu önce anlamadı – örneğin Bayezit kitabı Şah İsmail'e hediye etti. Yavuz Sultan Selim'se kitabın anlamına vakıftı, ama o da kitabı küfür olarak algılayıp yok etmek için peşine düştü. Daha sonra Sabetaycılar kitapta yeni mesih mesajları bulunduğuna inandıkları için bir nüshasını ele geçirmeye çalıştı.

Çeşitli nedenlerle kitabın peşindeki bunca insana karşın, kitabın "asıl sahibi" denebilecek bir grup vardı: Borges'in *Ficciones*'te sözünü ettiği Anka Mezhebi. Şöyle diyordu Borges: "Üç kıtada Anka mezhebine gönül vermiş birçok kişiyle tanıştım; Sırrın onlara, başta, banal, utandırıcı, bayağı ve (daha da garip olanı) inanılmaz geldiğini biliyorum. Atalarının bu türden oyunlara gelmeye gönül indirdiklerini itiraf etmek ağırlarına gidiyordu. Garip olan, Sırrın uzun süre önce kaybolup gitmemiş olması; Evrenin acımasızlıklarına, savaşlara ve göçlere rağmen o yine de, hayranlık uyandıracak bir biçimde bütün inananlara ulaşıyor. Birisi, hiç duraksamadan, onun artık sezgisel olduğunu söylüydi."¹

LS'nin 500 yılı aşkın bir süre önce basılan altı nüshasının hala biryerlerde, sapasağlam durduğuna ve Anka Mezhebi tarafından korunduğuna inananlar var. Onlara göre Anka Mezhebi, yaşamın anlamını ve buna göre nasıl yaşanması gerektiği bilgisini gizlice yaymayı yüzyıllardır sürdürüyor. Tüm nüshaların yok edildiğinden emin olan bir kesimin avuntusuysa, yine Borges'ten geliyor. "Labirentler yazarı" olarak da bilinen bu kör kütüphanecinin ortaya attığı Menard Kuramı'na göre² bir kitabın, aradan yüzyıllar geçse de, onu hiç görmemiş biri ya da birileri tarafından harfi harfine yeniden yazılması mümkün. Gerekli olan tek şey, "*Laboris Sanctum Yazarı*" olacak yeni bir Menard ve onun yazdıklarını deli saçması olarak geri çevirmeyecek bir yayıncı.

¹ J.L. Borges, "Anka Mezhebi," *Ficciones*, 1941.

² J.L. Borges, "Don Quixote Yazarı Pierre Menard", *Ficciones*, 1941.

Dört Yıldızlı Otel

ölün ortasında, herşeyiyle son derece düzenli bir otel işletiyorsun – en ufak işlerin bile kesin bir talimatnamesi var, sen de çölün ortasında tek başına duran bir oteli aksilik çıkmadan yönetebilmek için yapılması gereken tüm işleri düşünmüşsün.

Otelinin iki kapısı var elbette – biri gelişler, diğeri de yalnızca gidişler için; bu ikisi asla birbirine karıştırılmıyor.

Otelinde bu düzeni kurmak için çok çalıştın, bu düzeni korumak için daha da çok – şimdiyse, entropiye karşı giriştiğın bu savaş hakkında kuşkular beliriyor kafanda.

Otelinde arşafaları değıştirmenin ve odaları havalandırmanın, konukları yukarı çıkarıp etrafı gezdirmenin, hesap açıp kapamanın kesin ve tek bir yolu var.

Bu otelin kusursuz Yöneticisi olarak herşeyi denetliyorsun, hatta personelin nasıl gülümseyeceğini, utanacağını, endişeleneceğini ve birbirini koruyacaklarını bile – *l'ordre dure longtemps*.

Bir kontrol sapığı olmakla suçlandın pek çok kez, ama bu büyük haksızlık: işte bak, otelinin kadrolu müzisyenleriyle birlikte bir doğaçlama seansı yaparken gitar çalıyorsun, birbiri ardına ince ince işlenmiş sololar döktürüyorsun, doğaçtan.

Herşeyle ilgili talimatnamelerin bulunduğu, tavana kadar yükselen dosya dolaplarıyla dolu Talimatnameler Odasının ortasında duruyorsun – duruyorsun ve Talimatnameleri Dosyalama ve Değiştirme Talimatnamesini okuyorsun, yeniden, yeniden.

Şarkılar söylenmeli – detone, ritmibozuk şarkılar.

Giriş kapısından çıkıyorsun, personelin seni izliyor, izlememek için büyük çaba gösteriyorlar – Yönetici oteli terk ederse (ki bunu hiç yapmaz), üstelik de yanlış kapıdan çıkarsa (ki bunu hiç kimse yapmaz) ne yapılması gerektiği konusundaki talimatnameyi anımsamak için daha da büyük bir çaba gösteriyorlar.

Hiç ölmeyecektin orada, benliğini her deliğe girecek kadar genişletmeyi de öğrenmiştin, neden terk ettin otelini – pasaklı konukların arkasından sifonu çeken, daha neler neler yapan oda görevlilerinin sana tapması yetmiyor muydu?

Otele kafanı takmamaya çalışarak yürüyorsun çölde – senin koymadığın kurallarla yönetilen bu yerin sunduğu heyecan verici olasılıkları düşünerek her nasılsa beceriyorsun yakıcı sıcaklığı hissetmemeyi.

Her ne kadar sen kestiremesen de, çölde zaman duygusunu yitirmen pek uzun sürmüyor – ama sonuçta otelsiz kalmış bir Yönetici'nin ne işine yarar ki zaman?

Çölde çeşitli boyutlarda bu denli çok iskeletin olması, ama hiç canlı hayvan olmaması – yani sürecin değil, yalnızca sonucun gözükmesi- garip geliyor sana.

Çölün dişi panteri hakkında söylenenleri sen de duymuştun; geceleri, dondurucu soğukta uyurken, onunla aniden karşılaştığını ve gözlerinin içine baktığını düşünüyorsun – bu düşünce seni sıcak tutmaya yetiyor.

Çöl heyecanlandırıyor seni, ama vicdanın ikide bir araya girip bir Lorelei şarkısını, çölün ortasındaki otelini anımsatıyor.

Bir gece, ayışığının gözüne girmesini engelleyen bir kum tepeciğine yaslanmış uyurken panteri görüyorsun; düşlediğinden çok daha küçük bir hayvan bu – kumların üstünde kayarcasına ilerlerken, başını çevirip senden tarafa bakmıyor bile.

ölün düzensizliği, gelişine rastlantısallığı seni rahatsız etmiyor – hatta çölün özünü oluşturan ve onun kaosunu yöneten kestirilemez yinelenme düzeninden keyif bile alıyorsun.

Çöl büyülüyor seni, ama otelini de özlemiyor değilsin – işler senin yokluğunda sarpa sarmış olabilir; daha kötüsü, sarmamış da olabilir.

Çölde ölebilirdin, otelindeyse asla ölemezdin – bunun şimdi değişmek üzere olabileceğini hissediyorsun, çünkü çölde ölmedin ve geri geldin.

Çölde oteline döndüğünde her iki kapısının da içeriden kilitlenmiş olduğunu görüyorsun – kapıyı kırarak içeri girdiğindeyse, bütün personelinin gitmiş olduğunu anlıyorsun.

Çölde yalnız olmak, otelde yalnız olmak kadar kötü değildi, binlerce talimatnameye uyacak kimsenin olmaması kadar kötü değildi – önce rastlantı uğruna ölümsüzlüğü bıraktığın, sonra da belirlenmişlik ve kader adına ölümlülükten vazgeçtiğin için kendini biraz tuhaf hissediyorsun şimdi.

Ömründe ilk kez, zamanının tükenmekte olduğunu fark ediyorsun: başkaları için bir geçiş noktası olan, ama sana bir sığınak vaat eden bu yerde tıklıp kaldın – oteline döndün, ama otelin eski otel değil.

Terk edilmiş otelde Mahler yankılanıyor, sen de eşlik ediyorsun: “*Dunkel ist das Leben, ist der Tod*” – ve gözlerinde çok güzel bir ölüm taşıyan panteri görüyorsun, merdivenlerden aşağı iniyor.

Otelin ışıık hızıydı, düzensiz ölümlölük ile düzenli ölümsüzlük arasındaki kapıyı tutuyordu – sınırı aşmaya kalkıştın ve bu pek de iyi olmadı, değil mi?

Guiseppe Cusano'nun

*Eksiltilmiş Duygular Kütüphanesi'nden*¹

¹ Guiseppe Cusano'nun 1850'de yazdığı *Eksiltilmiş Duygular Kütüphanesi*'nde kitabın iki ana kahramanı, Cusano'nun iki çocuğuyla aynı adları taşır: Vincenzo ve Marie. Karı-koca olan bu ikili, Urbino'da bir kütüphanenin yöneticiliğini yapmaktadır; Corso Garibaldi'ye bakan, sırtını -cenaze işlerini düzenleyen Ölüm Kardeşliği'nin barındığı- Ölüm Mabedi'ne dayamış küçük bir binadır burası. Vincenzo ve Marie, yüzyıllardır süren bir geleneği bir sonraki kütüphaneciye aktarmakla görevlidir: Eksiltilmiş Duygular Kütüphanesi'nde, şehrin ünlü maiolica'larının (bir tür kalaylı kap) içinde korunan duygu itirafları biriktirilmektedir. Terkedilmişlik, huzur, kıvanç gibi klasik “ana” duyguların yanı sıra, “sizi seven birine zarar vermekten zevk aldığınızı fark ettiğinizde duyduğunuz öfke” gibi daha özgül duygular da bu kütüphanede korunmaktadır. Brautigan'ın *Kürtaj* adlı romanında olduğu gibi, bireysel başvurular söz konusudur; kütüphaneye bir “duygu” anısı bağışlamak isteyenler, ellerinde metinle gelir, görevli kütüphaneciler de bu metinleri okur. Cusano burada fantastik sayılabilecek bir sıçrama tekniği kullanarak, her yeni başvuruda Vincenzo'yla Marie'yi söz konusu metnin, anlatılan anının içine sokar, bu ikiliye o olayı yaşatır. Eğer karı-koca, bu olayı “yaşayabilir”, kendi ilişkilerinin bir parçası haline getirebilirse metin kütüphaneye kabul edilir. Bazı duyguları yaşayamazlar ama, üzerlerine oturmaz, bir kayma, bir bozulma çıkar ortaya, gerçeklik bir anda tanınmaz hale gelir – o zaman Vincenzo ve Marie korkuyla ve hızla oradan uzaklaşır ve duygu metnini sahibine iade eder. Onları bu işi yapmaya yönelten etken, deneyim açlığıdır; kitabın sonunu getiren de açgözlülüktür: bir duygu kurgusunun içinde hapis kalan çift, kaçamayınca karanlık bir sonla karşılaşır. Ne var ki garip bir mimarisi olan -dışarıdan bakıldığında kestirilenden çok daha büyüktür içi, birbiriyle kesişen onlarca depo koridoru vardır- ve dünyadaki bütün duyguları toplamayı amaçlayan Kütüphane, kendine başka kütüphaneciler bulur ve varlığını sürdürür.

Kitap tumturaklı bir *Madame Bovary* uyarlamasıyla açılır, ondokuzuncu ve yirminci yüzyılın en önemli 80 romanının merkezini oluşturan anlarla devam eder; ancak ilerledikçe tumturak azalır, dekorlar inandırıcılığını ve özenini yitirir, bir noktadan sonraysa olaylar neredeyse boşlukta gerçekleşmeye başlar.

1859'da yayımlanan *Eksiltilmiş Duygular Kütüphanesi – Ek Bina*, apayrı bir kitaptır: Yine Vincenzo ve Marie'nin başından geçen “an”lar söz konusudur, ama ilk kitaptakinden çok farklıdırlar. Öyküler de adlandırılmamış, yalnızca numaralandırılmıştır.

Emma Bovary'nin Çizmeleri Çamurluydu

Temmuz başlarında, çok sıcak bir gündü; öğleden sonra, Emma Bovary adındaki genç kadın Via Saffi'deki bir pansiyonda kiraladığı küçük odasından çıktı ve ağır, kararsız adımlarla Piazza Rinascimento'ya yöneldi.

Üç katlı bir binanın çatı katında bulunan ve daha çok bir dolabı andıran odasının kapısını çekip merdivenlerden inerken, birinci katta oturan ev sahibesine görünmemeyi başardığı için seviniyordu şimdi; ev sahibesi, kapısı her zaman ardına kadar açık mutfakta oluyordu gün boyunca, merdivenlerden inip çıkan herkesi rahatlıkla görebiliyordu böylece; Emma'nın da epeyce borcu biriktiğinden, her karşılaşma olasılığı, büyük bir sıkıntı kaynağı oluyordu. Korkak ve çekingen biri olmamıştı hiçbir zaman; ama uzun süredir yaşadığı ezici yoksulluk, genç kadının içine kapanmasına; ev sahibesi gibi, normalde aldırış bile etmeyeceği insanlardan düpedüz korkmasına, utanç denen duyguyu çeşitli biçimleriyle yaşamak zorunda kalmasına neden oluyordu.

Urbino'nun yabancı olduğu her halinden belliydi, ama günün bu saatinde, bu sıcakta sokaklarda ona garip bir yaratılmış gibi bakacak hiç kimse yoktu. Kaldı ki garipsenmek için Emma'nın onca yolu kat edip bu kente gelmesi gerekmezdi; kendi kasabasındakiler bunu günlük yaşamlarının olağan bir parçası olarak uzun süredir yapıyordu zaten. Emma'nın bu küçük, Ortaçağ'dan bu yana neredeyse hiç değişmeden kaldığı izlenimini veren, ama doğrusunu söylemek gerekirse eski ihtişam ve önemini korumayı başaramamış; o günlerin silik bir kopyası, dev bir ağacın kendinden ufak gölgesi olmaktan kurtulamamış kentte bulunmasının nedeni başkaydı - arınmak ve yaşama bir yerinden yeniden girebilmek için son umudu buradaydı; bu umudun boşa çıkacağı korkusu, Emma'yı haftalardır, hücresinde hiçbir şey yapamayan bir tutsağa dönüştürmüştü.

Madam Bovary, alelacele topladığı saçlarını örttüğü siyah dantel eşarbını farkında olmadan ve sık sık düzelterek Piazza Rinascimento'dan geçti; sağında kalan dikilitaşa bakmadı bile; cesaretini yeterince toplayıp toplamadığını için için sorgularken

çevresindekileri görececek hali yoktu. Adımları taş döşeli kaldırımlarda küçük yankılar uyandırıyor, ama evlerin açık pencerelerinden içeri girip meraklı kulaklar arayan bu sesler, elleri boş kalınca sönerek sessizliğe karışıyordu. Urbino'nun köpekleri bile Emma'ya karşı ilgisizdi; genç kadın, buraya geldiğinden beri tüm kent halkının paylaştığı bu tavrın ayırdına vardığı zamanlarda, içinin bir tür şükran duygusuyla dolduğunu da anlıyordu ve bir zamanlar görülmeye bu kadar susamışken, şimdi görülmüyor olmaktan duyduğu memnunluğa elinde olmadan şaşıyordu her seferinde; çok değil iki - üç ay öncesini bilenler de, onun şimdiki ruh halinin gerçekten hayret verici olduğunu teslim etmekte çekincesiz davranırdı.

Piazza Duca Federico'ya geldiğinde Emma'nın adımları iyice yavaşladı, sonunda çeşmenin önüne gelip durdu. Çantasından çıkardığı mendili çeşmenin nasılsa serin suyunda ıslatıp şakaklarına hafifçe bastırırken, biriken suya kafalarını sokan güvercinleri bir süre izledi, ama alana ansızın giren bir atlı araba, güvercinlerin uçuşmasına, gürültülü ve telaşlı kanat çırpışlarıyla, alanı çevreleyen binaların çıkıntılarına, pencere pervazlarına konmalarına, bir kez konduktan sonraysa, öfkesinin nedenini hemen unuttuğu için sevimli sevimli gülümseyip çayına iki şeker ve biraz daha süt isteyen bunak ihtiyarlar gibi, meraksız bakışlarla alanı izlemeye başlamalarına neden oldu. Arabayı çeken iki atın bakımlı görüntüsü, arabanın çekilmiş perdelerini hafifçe aralayan zarif, neredeyse narin bir el ve onun devamındaki çıplak ve bembeyaz kol, Emma'yı bir an için olduğu yerde sendeletti. Karşısındaki kendi eli, kendi çıplaklığıydı - ona yıllar öncesine aitlermiş gibi gelmesine karşın, görür görmez tanıdı. Birbirine karışan nal ve tekerlek seslerinin bir zamanlar içinde yarattığı ritim duygusunu anımsamak, bundan aldığı hazzın tıpkı o zamanlarda olduğu gibi şimdi de tüm bedeninde bir karıncalanma yaratması, içinde uzun, çok uzun bir süre sonra bir kahkahanın yeniden, patlamak isteyen bir balonun şişmesi gibi büyümeye başlaması, Emma'nın şaşkınlığını arttırmakla kalmadı, dehşete çeyrek kala duran bir korku da yarattı. Uçurumun kenarında yürüdüğünü bir kez daha fark eden Emma için; sevgiliyle kasaba sokaklarında arabayla dolaşıp seviştiği, tüm benliğinin sevgilisinin öptüğü noktalarda yoğunlaştığını hissettiği, kendini sonuna kadar vermekten, coşkuyla akan bir şelaleyle birlikte aşağıya düşmekten ve bir kayaya çarpıp ölebileceğini aklına bile getirmeksizin kendi doğasının gizlerini birer birer gözlerinin önüne sermesini heyecanlı bir merakla izlemekten, dahası bu gösteriye gönüllü bir aracı olmaktan başka birşey

düşünmediği günler, artık ona huzur, direnç ya da sevinç veren anılar değildi ne yazık ki. Benliğini tanımadan, tanımlamadan yaşamak hiç de zor olmamıştı Emma için, bunun yarattığı ve üstüne gitmese düzgün bir yaşam sürdürmesini engellemeyecek belirsiz bir sıkıntı dışında. Yıllar yılı bir köşede durduktan sonra bir gün, belki de nedensizce fark edilen küçük, çirkin, baktıkça da çirkinleşen ve dayanılmaz bir kırma isteği uyandıran bir vazo gibiydi bu sıkıntı; bir kez gözüne takıldıktan sonra görmezlikten gelmesi neredeyse imkansızdı.

Ne var ki kocası da, kasabanın diğer saygın kişileri de Madam Bovary'nin bu inanılmaz ihanetini anlayışla karşılayacak değildi - karşılamamışlardı da. Sarayın ikiz kulelerinden birine çıkmakla Corso Garibaldi'ye açılan dar bir sokağa yürümek arasında kararsızlık yaşayan Emma, böyle bir anlayışı aslında hiçbir zaman beklememiş olduğunu, küstahlığının bağışlanmasını hiç istemediğini; benliğinin şeklini belirleme çabasının, bu çabanın sahiçiliği ve kendiliğindenliği ölçüsünde bir kaçınılmazlıkla, bizzat o benliğin yok edilmesiyle, el birliğiyle kıyılmasıyla sonuçlanacağını, bunun koşullarının da yine o benliğin sahibi tarafından, titizlikle ve özveriyle hazırlanacağını, en sonunda da toplamın sığ umarsızlığının neşeli bir kutlama havasında onaylanmış olacağını en başından bildiğini anlıyordu bu eşikte.

Corso Garibaldi'ye çıkıp sağa döndüğünde Madam Bovary'nin yürüyüşüne bir parça canlılık geldi. Kütüphanenin merdivenlerinden çıkarken, defalarca önünden geçtiği, durup izlediği, ama içeri girmeye kendini bir türlü ikna edemediği binanın garip görünüşünün onu bu kez amacından alıkoymasına izin vermeyişinde, kendisinin bile alışık olmadığı bir rahatlık, bir doğallık buldu - bu hareketi, ya da en azından provasını ömrü boyunca yapmış gibi, artık üstünde çalışılmamış olduğunu düşündürecek denli cilalanmış bir doğallık. Bir kütüphane için oldukça ufak bir binaydı bu, yukarı doğru çıkıldıkça genişliyor gibiydi, katlardaki ufak pencerelerin sayısı birbirini tutmuyordu, ayrıca ön ve arka cephesi birbirinden o kadar farklıydı ki iki ayrı binaya baktığını düşünebilirdi insan. Güneşin altında herşeyin parlak beyaz ya da beyazın tonlarında gözüktüğü, renklerin bile ortaya çıkmak için akşam serinliğini beklediği Urbino sokaklarından kütüphanenin neredeyse soğuk karanlığına girdiğinde Emma bir süre önünü göremedi; gözleri içeriye alıştığındaysa kendi yaşlarında bir kadının, antika görünümlü ama eskiden ne işe yaradığı kolay kestirilemeyen, oymalı, bakımsız, tozlanmış, büyük bir tezgahın arkasında ayakta durduğunu fark etti, biraz daha

yaklaştığındaysa kadının ciltli ve enine büyük bir deftere birşeyler yazdığını gördü, yaptığı işe kendini tümüyle kaptırdığını ve gelişini duymadığını anladı. Tezgaha iki adım kala kadının hala kendisini fark etmediğini gören ve onu korkutmaktan çekinen Emma, çantasından birşey çıkaracakmış gibi bir hareket yaparak ve sol ayağını yere sürterek dikkatini çekmeye çalıştı. Bu çabası bir işe yaramadı, tezgahın başına gelip durduğunda bile bir süre fark edilmedi; neden sonra kadın başını kaldırıp Madam Bovary'ye baktı, odaklanmalarını beklermiş gibi gözlerini birkaç saniye boyunca ayırmadan ve hiç hareket etmeden öylece durdu, ardından gülümsedi.

Yardımcı olabilir miyim?

Emma bir an için orada neden bulunduğunu, Fransa'nın ücra sayılabilecek bir kasabasından kalkıp neden Urbino'ya geldiğini unuttu; kütüphanenin dinginliği, sessizliği; yaşadığı, yaşamak zorunda bırakıldığı şeylerden kopukluğu, onları yalnızca yok saymakla kalmayıp düpedüz yoksadığını düşündüren kapalılığı, kendine düşkünlüğü Emma'yı irkiltmek şöyle dursun, neredeyse rahatlattı; başına gelenlerin dünyanın en önemli şeyi olmayabileceği düşüncesine kendini kaptırıp iyice gevşeyecekti ki, tam da başına gelenler yüzünden burada bulunduğunu anımsadı. Emma bunları düşünürken öteki kadın gülümsemeyi sürdürmüştü; Emma'nın söze nereden başlayacağını bilemediğini kestirerek solundaki çekmecelerin birinden tek yapraklık bir broşür çıkarıp önüne koydu.

Eksiltilmiş Duygular Kütüphanesi'nin çalışma ilkeleriyle tanıştınız mı?

Emma bu cümledeki belli belirsiz tuhaflığı fark etmeden, boş gözlerle broşüre baktı - herhangi birşey okuyacak, okuduğunu anlayacak durumda olduğu kuşkuluydu; konuşma yetisini yitirdiğini düşündürecek kadar da sessizdi. Bu durumu belki de sürüp gidecekti, ama o sırada içeri girdiğini fark ettiyse de nereden çıktığını anlamadığı adam tezgahın önüne gelerek Madam Bovary'ye elini uzattı.

Ben Vincenzo; eşim Marie'yle tanıştınız sanırım?

Evet, aslında hayır, kabalığımı bağışlayın, sıcaktan olsa gerek, hiç kendimde değilim.

Fransız mısınız?

Belli oluyor demek.

Bunu bir küçümseme ya da önyargı ifadesi olarak algılamadınız umarım?

Hayır, ama merak etmeyin, Fransızlığımdan gurur duymayacak kadar Fransızım.

Yeni mi geldiniz Urbino'ya?

Üç hafta oluyor.

Nerede kalıyorsunuz?

Bayan Sophia'nın yanında. Temiz bir yer, küçük gerçi, ama daha büyük bir yer de gerekmiyor, zaten yakında buradan ayrılmam gerekecek.

Emma elinde tuttuğu broşüre baktı yeniden.

Kütüphaneye vermek istediğiniz birşey var sanırım?

Emma başıyla onayladı. Evini bırakıp buralara gelmesine yol açan, geldiğinden beri aklından çıkmayan, pek çok şeyi özetlediğini, yaşadıklarının esasını içerdığını düşündüğü bir görüntü vardı kafasında, bu kütüphanenin şık maiolica'larından birine hapsedmek ve artık kurtulmak istediği bir duygu anısı. Kısa, kıpkısa bir olaydı, olay bile denemezdi, bir hareketti sadece, ama öngörülemez bir ağırlık kazanmıştı bir gecede.

Vincenzo ve Marie, Emma'yı aralarına aldı, üçü birlikte girişin solunda kalan uzun, taş koridordan geçip penceresiz, karanlık bir odaya girdi; odayı aydınlatan tek ışık, Marie'nin kapının önünde, yerden aldığı kalın ve epey erimiş mumdu. Odanın ne kadar büyük olduğunu, içinde ne kadar eşya bulunduğunu anlamak zordu; mumun ışığı odanın uzak köşelerine tek başına gitmekten korkuyor gibiydi. Vincenzo, oturması için Emma'ya bir koltuğu işaret etti. Mavi kadife kaplı, kol yerleri eprimiş, eskiliğine karşın çok rahat bir koltuktan bu, oturur oturmaz kendini daha iyi hissetti Emma.

Anlatır mısınız?

Vincenzo ve Marie'yi göremiyordu Emma, sesin geldiği tarafa baktığında bazı karaltılar dışında hiçbir şey seçemiyordu. Ne var ki anlatmaya başlamasıyla birlikte odanın o tarafında loş bir aydınlık belirdi; çok geçmeden, bu loşlukta görünmeye başlayan yerin başka bir oda olduğunu, bu başka odayı da çok iyi bildiğini fark etti Emma - bakmaları için kızını emanet ettiği evdi burası, aynı sefalet, aynı pislik; aydınlık artmadığı halde insanları da seçmeye başlamıştı şimdi, bir rüyaya benziyordu, kim olduğunu biliyordu bu insanların, ama görünüşleri gerçek yaşamdakinden farklıydı;

odada birşeyleri kaldırıp kaldırıp yere bırakan kadın, kızına bakacak kadındı örneğin, ama pek de benzemiyordu ona; Emma bu kadının daha çok Vincenzo'ya benzediğini anlayınca gülecekti neredeyse. Bir köşede oturan başka bir kadın ilişti gözüne; hali, tavrı, ellerini kucağına koyuş biçimi, göz ucuyla etrafı süzmesi çok tanıdıktı, ama kim olduğunu çıkaramıyordu bir türlü; kadın ayağa kalkıp elbisesini tiksintili bir ifadeyle düzelttiğinde Emma ufak bir çığlık attı - kendisiydi bu, düpedüz Marie'ye benzese de biliyordu ki kendinden başkası olamazdı. Beynine kazınmış olan sahne, yarı aydınlıkta karşısında yeniden oynanıyordu.

Marie ayağa kalktığı anda küçük bir kız da onun yanına gitti, elini tutmak istedi, Marie elini kaçırınca kız yüzünü Marie'nin elbisesine gömmeye çalıştı, Marie bu kez iteledi onu, akli başka bir yerde gibiydi, kıza bakmıyordu bile, hiçbir şeye bakmıyordu aslında, çoktan uzaklaşmış ruhuna yetişmeye çalışmanın aceleciliği seziliyordu bedeninde. Kapıya geldiğinde, üstü başı dökülen öbür kadına, Vincenzo'ya, bir kesenin içinde biraz para bıraktı Marie, Vincenzo'nun keseyi açıp parayı saymasını, hiç değişmeyen bir tiksintiyle izledi. Kızının ağlamaya başladığını duyuyor olmalıydı, ama onlarca metre uzaktan geliyor gibiydi sesi - Marie durup onu kucağına almadı, saçını son bir kez okşamadı, şimdi gitmek zorunda olduğunu ama çok kısa bir süre sonra geri geleceğini söylemedi, merak etmemesini, uslu bir kız olmasını, bu teyzenin sözünden çıkmamasını tembihlemedi, yüzüne şöyle bir bakmadı bile. Bir an önce bu berbat kokulu, pis, insanın içine işleyen delikten kurtulmak istiyordu - kapıyı açtıktan sonra yüzünü buruşturarak eldivenlerini çıkardı; kapı arkasından kapandığındaysa, kızını emanet ettiği, kızını yutmasına izin verdiği pislikten kurtulmak için çizmelerinin altını paspasa sildi, uzun uzun sildi, dünyadaki en önemli şey, çizmelerinin altının temiz olmasıymış gibi sildi. Merdivenlerden inip sokağı ulaştığında bıraktı nefesini.

Madam Bovary, ertesi sabah Fransa'ya dönmek üzere eski bir arabanın içinde yola çıktığında, ayağında hala aynı çizmelerin olduğunu şaşkınlıkla fark etti.

Thérèse Raquin İyi Görünüyordu

İki kadın yaklaştı.

Tekerlekli sandalyeyi iten hayalet gibiydi. Kendisine biçilen boşluğu doldurmuyordu.

Sandalyedeki kadınınsa oturduğunda bile bir canlılık, yaşama tutunmuşluk vardı. Hatta yaşama meydan okuyup onu alt etmiş olmanın gururu.

Neden buradasınız?

Oğlumun ölümünü anlatmaya geldim.

Nasıl oldu?

Nehre düştü. Kayıktaydı.

Demek kaza değildi?

Olmadığını nereden anladınız?

Kazanın nesi anlatılır ki?

Kaza olmadığını yıllar sonra anladım. Onu kayıktan karısı ve en iyi arkadaşı atmıştı.

Neden?

Oğlumdan kurtulmak için. Birbirlerine aşıktılar. Önlerindeki tek engel oydu.

Sonra ne oldu?

Benim de rızamı alıp evlendiler. Oğlumun karısını kendi kızım, oğlumun arkadaşını da kendi oğlum gibi severdim. Onları yanıma aldım. Bana baktılar. Ama aşkları da, mutlulukları da çabuk bitti. Hiç beklemiyorlardı bunu. Daha da kötüsü, işledikleri cinayet yüzünden, bu cinayetin sırrını taşımak zorunda kaldıkları için, her şey koca bir tiksintiye dönüştü. Yaşamı kendilerine ve birbirlerine zindan etmeye başladılar. Bir yandan da kimse bunun farkına varmasın diye büyük bir çaba harcıyorlardı.

Siz de varmadınız?

Varmadım. Dedim ya, çok sonra.

Ne yaptınız peki?

Yavaş yavaş, ama tamamen felç oldum. Konuşamaz oldum. Yalnızca gözlerimi hareket ettirebiliyordum. Yeni evlilerse yalnız kalmaktan, tenlerinin birbirine değmesinden ölesiye korktukları için, beni olabildiğince yanlarında tutuyorlardı. Uyukladığımda bile yatmaya götürmüyorlardı.

Derdinizi nasıl anlatıyordunuz?

Gözlerimle. Bedenim, beynimin hiçbir isteğine aracılık etmiyordu. Gözlerimi kullanmayı öğrendim.

Yanlış anlamalar sıkça oluyordu herhalde?

Tabii. Budala dostlarımız her Perşembe bize gelir, ne istiyor olabileceğim konusunda gece boyunca iler tutar yanı olmayan tahminlerde bulunurdu. Bir tek gelinim anlardı beni, hiç zahmetsizce hem de. Kendi çocuğum gibi büyüttüğüm, oğlum, dükkanımı, evimi, tüm paramı verdiğim bu kızın, günün birinde bir caniyeye dönüşeceğini bilemedim. Oğlum öldüğünde öldüm. Felç olduğumda bir kez daha öldüm. Ama gerçeği nihayet anladığım gece, ölümlerin en kötüsüydü.

Epeyce düzelmişsiniz ama?

Önce oğlumun katillerinin öldüğünü görme hırsı hayattan kopmamı engelledi. Sonra hepsinden, onlardan da, yaşamdan da, Tanrı'dan da güçlü olduğumu gösterme hırsıyla, yitirdiklerimi yavaş yavaş yeniden kazandım.

Yitirdiklerinizin bir kısmını asla yeniden kazanamayacağınızı bildiğiniz halde mi?

Tam da o yüzden – sonsuza dek yitirdiklerimin intikamıyım ben.

Gerçeği nasıl anladınız?

Gelinim ve yeni oğlum, yaşamlarını dolduran ve onlara neredeyse yer bırakmayan korkuları hakkında, üstü kapalı ifadelerle konuşuyorlardı. Ölen oğlumun hayaletinden kurtulmaya çalışıyorlardı. Yeni oğlumun durumu daha kötüydü, ölen oğlumun gerçekten gördüğünü sanıyordu, kendi kendine sayıklıyordu sık sık. Ben ses bile çıkaramadan, hiç kıpırdamadan orada oturduğum için, varlığımı unuturlardı. Bir gece

oğlan yine hayalet sayıklamalarına başladı. Onun bir mimiğinden, kızın dolaylı bir lafından her şeyi anladım.

Ne yaptınız?

Ben de çıldıracağımı sandım. Anlamlandırılmamış bir yığın ufak tefek hareket ve söz, anlam kazandı. “Çocuğumu çocuklarım öldürdü”: Beynimi dolduran uğultuyu engellemenin hiçbir yolu yoktu. Gözlerimden yaşlar süzölmeye başladı. Filmlerdeki gibi. Kızım ağladığımı gördü bir süre sonra, üzüldü halime, “Annemi artık yatırmak lazım,” dedi. Oğlum sandalyemi oda kapısına kadar itti, sonra beni kucağına almak için eğildi. Bu sahne gerçekleşmesin diye Tanrı’ya yalvarıyordum. Oğlumun katili olan yeni oğlumun beni kucaklamasına, göğsüne bastırıp yatağıma götürmesine Tanrı herhalde izin vermeyecekti. Herhalde bir deprem, bu iri cüsseli adamın bedeninden yükselen ter kokusunun ciğerlerime sinmesini, midemi alt üst etmesini engelleyecekti. Hiçbir Tanrı bu kadar acımasız olamazdı, suratına tükürölmeyi hak etmeyen hiçbir Tanrı...

Ama?

Ama oğlum beni hafif bir yastık gibi kaldırdı. Pelteleşmiş, biçimsizleşmiş bedenimi hoyratça sayılmayacak, ama yumuşak da olmayan bir hareketle kucağına aldı. Başım korkudan ve böyle bir haksızlığa uğramışlığın yol açtığı nefessizlikten, oğlumun omzuna düştü. Sonra bakışlarımdaki dehşeti gördü. Gözlerim, gözlerinin dibindeydi.

İrkildi mi?

O ana dek hiçbir şey söylememişti. Her akşam yaptığı işi bir kez daha yapıyordu, bunun ötesinde bir anlamı olacak hiçbir harekette bulunmamıştı. Ama az önce, ölen oğlumun hayaletini gördüğünü sandığı sırada yaşadığından çok farklı bir şey yaşadığı galiba. Bir sanrının değil, tam tersine bir gerçeğin gözünün içine bakarak delirdi. Sakin, her şeyin farkında olan, kendini bırakmanın rahatlığıyla dolu bir delirmeydi bu. Daha önceki şiddetli hal, bu halin yanında yapmacıklı kalıyordu sanki.

Sonra?

Beni yatağıma atıverdi. Bayıldım.

Nasıl öldüler?

Birbirlerini zehirleyerek, iki gece sonra. Yemek masasında, cesetlerinin başında bekledim sabaha kadar. Hiç uykum yoktu.

Marie'nin son zamanlarda sık sık malikaneye davet ettiği Donatella kendisinden yirmi, kocası Vincenzo'dan on yaş gençti. Pek az sayıda kadın ve daha da az sayıda erkek onun çekiciliğini, zarifliğini sorgulamaya kalkıştı. Marie'nin arkadaşları, onun bu yeni arkadaşını yine de sorguluyordu: Otuz yıllık evliliğini kendi eliyle ateşe atmasına hiçbir anlam veremiyordu, özellikle de hemen her görüşmelerinde Vincenzo'nun da bulunması konusunda diretmesini bir delilik işareti olarak yorumluyorlardı. Vincenzo'dan söz ederken Marie'nin gözleri aşkla parlıyordu hala, "Merak etmeyin, ben biliyorum ne yaptığımı," diyordu tüm güveniyle.

Bir gece yemekten sonra Vincenzo klavsenin başına geçti, Donatella'ysa viola da gambayı aldı, Locatelli çalmaya başladılar. Marie sessizce salondan çıktı; kimse neden çıktığını sormadı – gecenin o saatinde araba hazırlatıp kız kardeşine neden gittiğini sormadığı gibi. Vincenzo ve Donatella göl kenarındaki eve gitmeye karar verdiklerinde, öbür araba onları hazır bekliyordu.

Marie malikaneye neredeyse bir hafta sonra döndüğünde Donatella hala oradaydı. Bunu bekliyor olduğunu fark etti Marie, içindeki pişmanlığı artık kabullendiğini de aynı nefeste anladı. Üç yıl önceki ayaklanmalar sırasında malikaneyi basan eli silahlı serserileri karşısında bulduğunda, kocasıyla oğlu arasında seçim yapmak zorunda kalmıştı. Yaptığı seçimin hem kendisinin, hem de kocasının vicdanını karartacağını ve onu yaşama bağlayan, o yüzden herşey pahasına yaşatmaya çalıştığı aşkı öldürecek zehir olacağını bilse, başka türlü davranabilir miydi?

Vincenzo, ömrü boyunca elli aşkın köy değiştirmiş olsa da her zaman komşusu olmayı sürdürmüş Marie'nin kapısını yumruklamak için elini kaldırdığında, yüzü en az onunki kadar kırışık Marie kapıyı açıp karşısına dikildi.

Gün henüz ağarmıştı. Vincenzo, taşındığı her köyde yaptığı gibi bu köyde de, meydana yerleştirilmek üzere, üç metre yüksekliğinde, beş metre eninde bir Dionysos heykeli yapmıştı; tahta heykelin yapımı üç ay sürmüştü, içki-tanrı-dünya ilişkilerinin bir alegorisiydi yapıtı, tüm figürleri, üzüm salkımlarının taneleri dahil olmak üzere, ince ince oymuştu bu süre içinde. Heykel nihayet önceki gün tamamlanmış, gün batımında resmi olmayan bir törenle ve bol şarap eşliğinde meydana dikilmiş, Vincenzo huzursuz bir uyku uyumak için evine dönmüştü.

Gün ağarmadan kalkıp hızlı adımlarla meydana gittiğinde, tahta heykelin, tam da beklediği gibi, baltayla paramparça edildiğini, Dionysos'un kafasının özenle ikiye yarılmış olduğunu görmüştü. Daha da hızlı adımlarla eve dönmüş ama yolda Marie'ye yetişememişti.

Kapı açıldığında, "Kafasından ne istedin?" diye sordu Marie'ye.

"Değişiklik olsun dedim," dedi Marie.

Vincenzo başka birşey söylemeden, hışımla evine döndü, toplanmaya iyice alışmış üç-beş eşyasını yeniden derdest etmeye başladı. Kulağı, Marie'nin evinden gelen benzer seslerdeydi.

Federico mutfak masasında oturmuş, bir önceki günün gazetesini okuyordu. En az on beş yıldır görmediği çocukluk arkadaşı Vincenzo'nun uşak olarak çalıştığı evde kalıyordu iki gündür; sokakta karşılaşmalarının ardından Vincenzo, birbirlerini göremedikleri, birbirlerinden haber alamadıkları onca yıl boyunca Federico'nun anısını içinde nasıl büyüttüğünü, onu nasıl özlediğini, karısı Marie'ye ve dört yaşındaki oğlu Marco'ya da her fırsatta onunla ilgili hikayeler anlattığını bir çırpıda ve ayak üstü, portatif bir çağlayan gibi aktarıp Federico'yu eve götürmüştü. İtiraz kabul etmeyecek bir halde olduğu belliydi; Federico'nun da itiraz etmek için bir nedeni yoktu aslında, Vincenzo'nun coşkusunu paylaştığından değil, yapacak daha iyi birşeyi olmadığından.

Marco'nun masanın altında oynadığını, tütün torbasını yere düşürdüğünde fark etti Federico. Torbayı alıp doğruldu, piposunu yaktı, gazetesine döndü, ama okumayı sürdüremedi – ani bir esinle pantolonunun önünü açıp aletini çıkardı ve çocuğa doğru sallamaya başladı. Meraklı bir çocuktan Marco – masanın altında oynadığı tahta blokları bırakıp Federico'ya yöneldi, onun sağ elinin baş ve işaret parmakları arasında tutup salladığı şeyi küçük eliyle tutmaya çalıştı, ama oynak birşeydi bu, tam yakalayacakken kaçıveriyordu. Federico'nun aleti, Marco'nun hamleleriyle kısa sürede büyüdü, sertleşti, dikildi. Masanın sağ tarafından aşağı bakıp Marco'nun neler yaptığını izleyen Federico'nun aklına, aletini Marco'ya ısırtmak geldi, küçük ağzını ve dişlerini hissetmenin zevkli olacağına hemen karar verdi. “Marco, ısır!” dediği sırada girdi Marie içeri; Federico ayağa fırladı.

Federico Marie'den hoşlanıyor ya da hoşlanmıyor değildi. Göz göze geldiler; Marie belli ki kocasının ona pek de güven vermeyen bu arkadaşının ne yaptığını hemen anlamadı. Federico'ysa olasılıkları meraksız bir biçimde hızla gözden geçiriyor gibiydi: Marie dehşete kapılıp çılgılık mı atacaktı, üzerine mi yürüyecekti? Anlamazdan gelip dışarı çıkacak, akşam kocasına mı anlatacağı gördüğü sahneyi? Heyecanlanıp Federico'yu yatak odasına mı götürecekti, ya da çocuğu mutfaktan çıkarıp Federico'yu

eliyle sıvazlayarak boşalmasını mı sağlayacaktı? Yoksa Marco'nun gözü önünde, Federico'yu ağzına alıp, ardından aynı şeyi çocuğa mı yaptıracaktı?

“Annen sana Vincenzo hakkında yalan söylemiş,” dedi Marie, “Vincenzo annene ne yaptıysa o istediği için yaptı.”

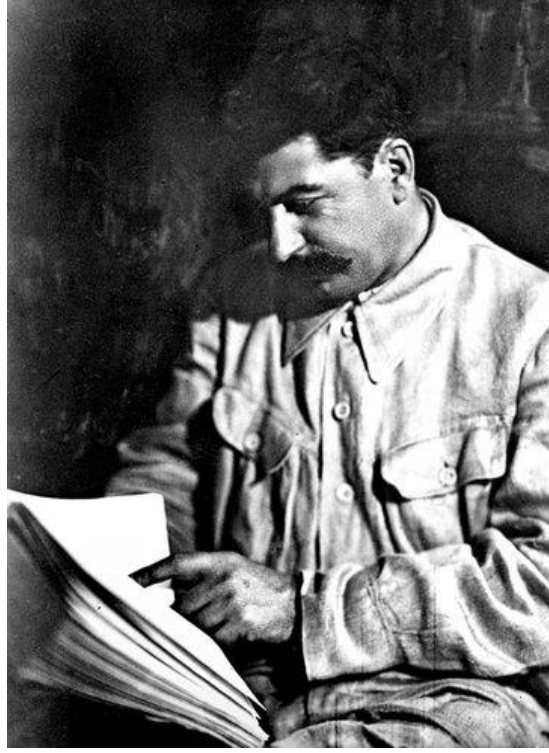
Kısa, Çok Kısa

Mahallenin Bıçkınları

Bizden büyüktüler. Biz üç tekerlekliye binerken onlar çift kale oynardı. Biz harçlıklarımızla gazoz alacak yaşa geldiğimizde onlar duvara yaslanıp gelen geçene sataşıyordu. Aralarındaki yaş farkını biz o zaman fark etmezdik, bizden çok büyüktüler. Birbirlerinden aslında ne kadar farklı olduklarını da görmüyorduk tabii, ortak paydaları bize yetiyordu. Mahalle ne demek bize onlar öğretti. Derken bir gün, ben evin penceresinden onları belli ki hayranlıkla seyrederken büyükbabam yanıma geldi, bir süre öylece durdu, sonra dedi ki, Mahallenin kedilerine ne oluyor, biliyor musun? Arka taraftaki inşaatta neler oluyor biliyor musun? Komşunun kızı sizinle artık neden oynamıyor biliyor musun? Büyükbabama baktım, o bana bakmadı. Söylediklerini neden söylediğini anlamamış gibi yaptım. Yaşım biraz daha büyük olsaydı, ergenliğimin göbeğinde olsaydım, belki derdim ki, Mahallenin delikanlısı olmak böyle birşey, sen nereden bileceksin? Küfürbaz bir adamdı büyükbabam, Mahallenizi sikeyim, diyebilirdi, başka birşey de diyebilirdi, bulaşılmazdı aslında.

Tepegöz'ün Şatosu

“Şimdi bildirildiğine göre, Jules Verne kitaplarından bazılarında atom bombasından ve hatta atomun parçalanmasında kullanılan ağır su’dan bahsetmiştir.

Diğer taraftan Stalin’in geceleri yatak odasındaki masasının üzerinde her vakit Jules Verne’in bir romanının bulunduğu kaydedilmektedir.”

Vatan, 15 Nisan 1950

Kimileri süt içer; ben her gece uyumadan önce bir düşkurucusunun peşi sıra yolculuğa çıkıyorum, oyuncaklarını deniyorum, bu dünyanın içi nasılmış, okyanuslarının derinliklerinde, atmosferinin ötesinde neler varmış, o düşkurucusunun gözünden bakıyorum. Sanmayın ki dinlenmek için yapıyorum bunları; yorucu bir günün ardından, devleti, makineleri ve insanları yönetmekten bıkkın ve halsiz yatağıma uzandığımda gözlerimi ve beynimi biraz olsun rahatlatmak, birkaç saatlik bir uykunun düşsüz, tok karanlığına bir an önce gömülebilmek için, başkasının zararsız sayılabilecek düşlerinden medet ummuyorum, hayır. Uzun zaman oluyor, bir gün anladım ki bu dünyada zorlu bir

görevdir bana düşen, pek çok insanın korkudan yapamayacağı, birbirinden berbat bahanelerle kaçacağı bir görev: düşleri karabasana dönüştürme şefliği. Dünyanın bugüne kadar gördüğü en büyük düşün içinde doğmuş olmam bir yanıyla şanstı bu yüzden, ama öbür yanıyla, okunması gereken meydana da bir o kadar zorlu kılıyordu: en büyük Tepegöz'ü, en güçlü Goliath'ı yaratmakla yükümlüydüm. Geçen yıllar, bu konuda tartışmasız bir başarıya ulaştığıma tanık olmuştur – bunun verdiği rahatlıktandır başımı yastığa koyar koymaz uykuya dalabilmem. Başucumdaki kitap –tahmin ettiniz sanırım- ihtirasımı besler benim, başka birşey değil; repertuarını genişletmek için her fırsattan yararlanan, herşeyi bir fırsat olabilir mi diye inceleyen, ustalar ustası bir sihirbaz gibi, karartılmadık düş bırakmamacasına tararım bu verimli tarlaları. Mikroskobikten teleskopiğe, en uzak mesafelere gitmek, ben beceremeyeceksem de benden sonrakilere yolu hazırlamak, yıkılmayacak bir korku şatosu kurmak – budur utkum; çevik bir zihin, acar bir düşgücü gerektirir, aksatmam gece egzersizlerimi.

Devrimden Önce

Şehri biz kurduk – geniş bulvarlarla bağladık uçlarını birbirine, görkemli binalarla donattık bu bulvarları. Kendi yapıtımız bu şehirde hiçbir şeyi eksik bırakmamaya büyük özen gösterdik, ama asıl dikkat ettiğimiz şey, yaptığımız şeylerden hiçbirinin ufak, önemsiz, gözden kaçabilir olmamasıydı. Bütün bu şehir, öte yandan, bizlere küçüklüğümüzü, önemsizliğimizi, incinebilir, hatta yok edilebilir oluşumuzu anımsatmalıydı. Sonuçtan memnunduk, tanrılar karşısında birer karınca konumunu işgal ettiğimizi vurgulayan dev heykellerle donatmıştık dört bir yanını şehrin. Ne var ki memnuniyetimiz uzun süremedi – bir gün ansızın seslendirilen isyankar bir fikir, şehrin tüm orantılarının alt üst edilmesinin yolunu açtı: Bu devleri yapanlar da bizler idiysek, ne kadar güçsüz, ne kadar önemsiz olabilirdik ki? En fazla, bu devler kadar.

(fotoğraf: Boris Ignatovitch)

Elem Gelmiş Cihane

Annesi kapıyı açacak mı? Ne zamandır açmıyor? Ne yapıyor ki açmıyor? Jack bunu hep mi yapıyor – olmayacak zamanlarda kapıya gelip ağlamaya mı başlıyor? Kapı neden kilitli? Jack neden ağlıyor – içeri girememek mi onu korkutan, yoksa büyük çocuklardan dayak mı yemiş? Annesi onu duymuyor mu yoksa? Ufacık bir karavanın kapısında ağlayan çocuğun sesi, bütün kamp alanında yankılanmıyor mudur? Karın bile gizleyemediği döküntülerle kaplı bu alan mı daha sefil, karavanın içi mi? Dışarısı kadar soğuk mu içerisi de? İçeri girememek değil de, annesinin kapı kilitliyken yaptığı şey mi yoksa Jack'i ağlatan? Babası nerede, içeride mi o da? Yoksa annesiyle babası birlikteyken çok mutlu oluyor da, bu mutluluğa dahil edilmemiş olmak mı koyuyor Jack'e? İçeride daha mutsuz olacağını bile bile yine de girmek istiyor olabilir mi? Fotoğrafı çeken, Jack kadar mutsuz mu?

(fotoğraf: Donovan Wylie)

İçleri Sıcakken

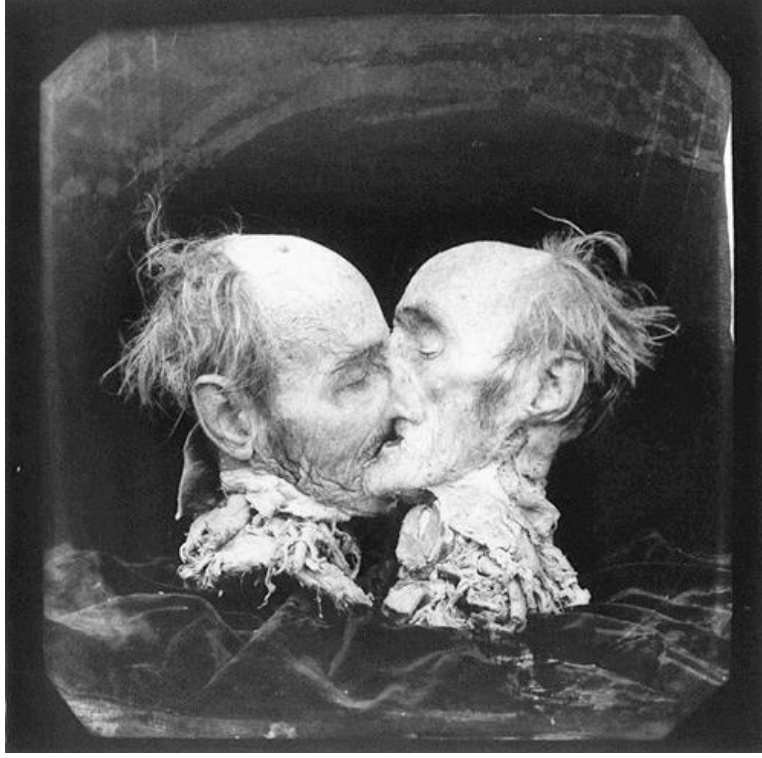
Yaz. Deniz kıyısı. Sıcak gün. Çimenlerin üstünden koşarak kumsalın kıyısına geldiler, ileride deniz. Çimenlerle kumsalın arasında yükseklik farkı vardı, atlamaları gerekiyordu. İki kız çocuğu, neşeli, gülüşken, belli ki haylaz, el ele tutuşup atlıyorlar. Annelerinin haberi yok belki. Sıcak kumlarda koşup ayaklarını suya sokacaklar az sonra, birbirlerini ıslatmayacaklar, onu oğlanlar yapar çünkü. Yine de ıslanacak elbiseleri elbette, ama ne gam - güneş varken, böyleyken. İçleri sıcakken.

(fotoğraf: Matine Francke)

Bir Gece, Ansızın

Kapının yumruklandığını duydu adam, rüya olmadığını anlaması çok uzun sürmedi, kalkıp açtı. Asker mi, polis mi olduğunu anlamadığı bazı adamlar eve doluştu, adını söyledi içlerinden biri, "Benim," dedi adam. Diğerleri eve dağılmıştı bile. Adamın karısı uyuyordu, derin uyurdu, yan odadaki çocuğun ağlamasına uyandı aslında, adamların gürültüsüne değil. Kadın çocuğu kucağına alıp içeriye, adamın yanına geldi, kocaman açılmış gözleriyle, dudakları titreyerek "Ne oluyor?" diye sordu. "Bilmiyorum," diye fısıldadı adam. "Nesini bilmiyorsun puşt, ne bok yediğini bilmiyor muyuz biz?" dedi adamlardan biri, eliyle suratını sert bir şekilde iterek - tokat değil de itme. Çocuk hala ağlıyordu. Arka taraftan biri geldi, "Silahı buldum amirim," dedi. "Ne silahı? Bende silah ne arar?" diyecek oldu adam, yaka paça evden çıkarıp kapının önünde bekleyen araca bindirdiler. Komşular, ışıklarını yakmadan, perdelerin arkasından onları izliyordu – başka romanların içinde yaşıyor oldukları için şükreliyordu hepsi.

Bir hastalık: yakalanma oranı yüzde yüz, ölüm oranı yüzde yüz. Beynin esnekliğini sağlayan kasların önce sertleşmesi, ardından kilitlenmesiyle başlıyor. Gözler görme yetisini büyük oranda kaybediyor - çeperden başlıyor bulutlanma, ortada, iğne deliği kadar bir boşluk kalıyor en sonunda, bazen o bile kalmıyor. Yutkunma güçlüğü çekiliyor önce, ardından hiçbir şey geçmez oluyor, beslenemeyen sindirim sistemi sonunda akışı ters yüz ediyor: Kıçtan besleniyor hasta, ağzından sıcıyor - yeter ki organizma biraz daha tutunsun dünyaya. Belki bu yüzden, tırnaklar inanılmaz bir hızla uzuyor, dökülüyor, yeniden çıkıyor. Yaralar kapanmak bilmiyor, kan bir kez akmaya başladı mı durmuyor. Anlaşılır nedenlerden ötürü, bir aşamadan sonra yalnızca birbirleriyle görüşüyor bu hastalığa yakalananlar, bir de onlara hiçbir şeyleri yokmuş gibi davranan hastabakıcılarla - doktorlar servise neredeyse hiç uğramıyor, umut yok çünkü hiçbiri için. Nihayet öldüklerinde dayanılması imkansız bir koku salıyorlar - hastalığın başından beri içlerinde biriken çürümenin patlaması bu.

(fotoğraf: Joel Peter Witkin)

Ruh, İnsanlar

Calais'deki Fransız gümrüğünün röntgen cihazına yakalanmış Kosovalı mülteciler – bir kamyonun içinde ayakta duran, oturan ve Manş Tüneli'nden gizlice geçmeye çalışan, umarsızlığın insanları. Aslında yoklar – bir yandan yok olmaya çalışıyorlar, yokmuş gibi görünmeye, görünmemeye çalışıyorlar, bir ölçüde de başarıyorlar bunu, röntgen olmasa fark edilmeyecekler; bir yandansa var olmaya çalıştıkları halde yoklar, başka bir ülkede, başka koşullar altında canlarını yaşatmayı sürdürmek istiyorlar, geride kimbilir kimleri, neleri bırakıp. Ama geride kalanlar gibi onlar da yok sayılacaklar, gerisingeri gönderilip unutulacaklar, belki başka bir araçla yeniden zorlayacaklar şanslarını, insanların bilincinin sınırında, birer gölge gibi gidip gelmeyi ne zamana dek sürdürebilirlerse sürdürecekle. Önüne geçilemez sandıkları var olma istencinin bir ruh kadar kırılgan ve geçirgen olduğunu anlayana, anlamak zorunda bırakılana kadar.

(fotoğraf: The Associated Press)

Ayakta Kalmak

*Mitch Kasırgası 1998'de Honduras'ta
11 bin kişiyi öldürdü.*

Çevrendeki olanca yıkıma, sürüklenişe, kopup gidişe karşın, seni besleyen, seni tutan toprağı bu kez sen tutuyor ve kalıyorsun. Güçlüsün belli ki, oysa öncesinde, yıkımın öncesinde yani, sana bakanların bunu düşünmesi için pek bir neden yoktu; sıradan, neredeyse çelimsiz, kendi halinde bir ağaçtın. Dallarına konan kuşların ötüşünde özel bir güzellik yoktu; gölgen ufak, sağladığı serinlik yavandı; görkemden nasibini almamıştın; köklerin çok da derine gitmiyordu. Ama, işte, herkes gittikten, yıkıldıktan, koparılıp atıldıktan sonra, bir sen varsın ayakta. Gizli bir dirençle. Kendinle övünüyor musun? – övünsen yeridir. Yine de, günün sonunda, bu sağlamlığın getirdiğı yalnızlık, altındaki bir avuç toprak parçasına düşen gölgeni biraz daha hüznü kılmıyor mu; yeğler miydin gidenlerle gitmeyi?

(fotoğraf: David Rose)

Serçe

Serçe gerçek bir İstanbulluydu – cesurdu bir kere, cesaret de buradaki en önemli malzemeydi. Yeni gelen herkes, şehirde geçirdiği ilk gece bir ses duyardı – “Cesur musun? Burada olacak, burada kalacak, buradan kaçmayacak kadar cesur musun?” Korkulan şey herkes için farklıydı – bazıları şehrin hızından, bazıları yaklaşmakta olan felaketten, bazılarıysa şehrin zamanını onlarla birlikte kateden yolcu kardeşlerinden korkardı. Bu soruya içtenlikle evet diyebilenler kalabiliyordu şehirde, o sesi de artık duymaz oluyorlardı. Belli ki serçe bu sınavı uzun zaman önce başarıyla vermişti. Yanıbaşındaki martının kanat açıklığından ya da güvercinin ciğer dolusu guklamasından zerrece çekinmiyordu. Kedileri, köpekleri kolayca dehşete düşüren karganın karanlık zekası bile etkilemiyordu onu. Serçeyi yerdeki kırıntıları gagalarken görebilirdiniz – çay bahçesi olabilirdi burası, bir yan sokak ya da iskele de olabilirdi; çevresindeki diğer kuşlara, aslından daha büyük boyutta, şüpheli birer sanat yapıtı muamelesi yapıyordu, saygı gösteriyor ama aslında hiç ilgilenmiyordu. Zeki olmasına zekiydi –bunu anlamak için gözlerine bakmak yeterdi- ama yine de bir incinirliği vardı; yuvasını, şehirde yaşayan insanların balkonlarına yapma riskini göze alıyordu. Tuhaftı bu – örneğin martılar, ancak suyun üstünde uçarken, atılan lokmaları yakalamak için vapurların peşinden giderken yaklaşıyordu insanlara – orası onların bölgesiydi. Kargalar damları yeğliyordu, yukarıdan attıkları cevizleri almak için iniyorlardı aşağıya yalnızca.

Güvercinlerse yerdeyken mutlaka büyük gruplar halinde oluyordu – onları besleyenleri bir guruh olarak karşılıyorlardı. Oysa serçe, tek başına dolaşmaktan hiç çekinmiyordu. Kalbi hızlı hızlı atıyordu elbette, ama işte orada, yan yan size bakarken görebiliyordunuz onu; bu kalp atışı, cesaretine bir miktar korkunun bulaşmış olabileceğini düşündürüyordu insana, ama bu, bakanda yarattığı sevecenliğin yansıması da olabilirdi. Diğer bütün kuşlar, İstanbul’un gerçek sahibi olmakla övünüyor, ama mezar taşına bu yazıyı yazdırmayı yalnızca serçe hak ediyordu, serçeden başkası değil.

Aynı Gözlerle

İkinci Dünya Savaşı. Bir Yunan köyü boşaltılıyor - önce kadınlar ve çocuklar. Eline bir parça ekmek tutuşturulmuş kız çocuğunun olup bitenden ne kadar haberi var, belli değil. Diğer çocukların yüzlerinde okunan şaşkınlık onda yok ama. Arkasında duran nine, bıkkın, bezgin bir yüzle karşılıyor geleni, geleceği - herkes, askerlere bakıyor olsa gerek. Herkes, bu kız ve arkada, kucaktaki bebek dışında - onlar başka bir yere bakıyor, bakışlarını geleceğe taşıyacak objektife. Yaşıyorlarsa, şimdi yetmişlerinin ortalarında olsa gerek ikisi de - uzun bir yolculuk oldu, yalınayak başladıkları; bu fotoğrafı görmüşler midir, hala aynı gözlerle mi karşılıyorlardır yaşamı?

Roman Eksiltmeleri

Malone Ölüyor¹

Sonunda enikonu ölmüş olacağım, herşeye rağmen.

Tam da ihtiyacım olduğu anda bir kambur çıkageldi, sahneye çıkacak olan kamburundan o kadar memnundu ki beşlik simit gibi sırtıyordu.

Ama ardımda bir envanter bırakmadan ölme olasılığına gerçekten razı olabilir miyim?

Şu anda yaptığım nedir öyleyse, zaman kaybetmek mi, zaman kazanmak mı?

Bayılmama kadar geçen ve o sırada bir şekilde farkında olmuş olmam gereken olaylara gelince, bunların hiçbiri zihnimde bir iz bırakmadı.

Kapı bir parça aralanıyor, bir el, oraya bu amaç için bırakılmış küçük masanın üstüne yemeği bırakıyor, bir önceki günün bulaşıklarını alıyor, sonra kapı kapanıyor yeniden.

Hiçbir şey imkansız değil, bunu inkar etmeyi daha fazla sürdüremeyeceğim.

Bütün o mevsimlerin bana yapabileceği ve benim bilmediğim hiçbir şey yok, yeter ki ben bu duvarlar tarafından korunayım.

Ne sıkıcı.

Çocuklarıysa, kendileri adına yapılan fedakarlıklar için duydukları minnetle, onların yardımına koşuyordu.

Ben buna oyun diyorum.

Bu küçük buluta sırtımızı döneceğiz dönmesine, ama gözden yitmesine izin vereceğimiz de sanılsın.

Kimi zaman bu tuhaf, hatta bazen güzel olabilen, yaşamında sürekli var olacak şeylerin bilgisi onu baştan çıkarırdı.

¹ Bkz. Samuel Beckett, *Malone Meurt* (1951).

Onu yok ettirmemin vakti geldi.

Bu sabırlı ve mantıklı çocuk kadar bana benzemeyen birşey olamaz - yıllarca bir başına, kendine bir parça olsun ışık tutabilmek uğruna mücadele edip durdu, en ufak ışıltı onu heyecanlara gark etti, karanlığın verebileceği zevklere hep yabancı kaldı.

Bu böyle devam ederse kendimi ve oraya giden binlerce yolu kaybedeceğim ve masalarda gördüğümüz, gerçekleşen isteğinin ağırlığı altında ezilen zavallılara benzeyeceğim.

Bazıları belsoğukluğuyla doğar, ben ciddi doğmuşum.

Bugüne dek kendimi oyalamakta kullandığım nesnelerin kafamdaki imgesi genelde doğruymuş, ama tam da doğru değilmiş, bunu biliyorum artık.

Korkudan, aynı hataları yineleme korkusundan, zamanında bitiremememe korkusundan, son bir kez zavallılık, beceriksizlik ve nefret içinde debelenme korkusundan dolayı ne kadar güzel şeyler, ne kadar önemli şeyler kaçıracağım.

Umarım bir daha olmaz böyle bir derinlik.

Akıllı değilim, çünkü şimdi akıllıca olan şey, bu mutluluk anında, herşeyi bırakmaktır.

En iyi günleri Aralık ve Ocak'taydı; Şubat'tan sonra sabırsızlıkla yeniden o mevsimin gelmesini beklemeye koyulurdu.

Üç yüz saat süren geceler.

Zaman böyle geçti, zaman bendim, dünyayı yutuyordum; artık yapmıyorum; insan değişiyor.

Zafer karanlığındı.

Bunu bilebileceklerin bir kısmı öldü, kalanıysa unuttu.

Gördükleri şeyler hakkında aynı fikirde değillerse, sonunda aynı fikre ulaşana kadar, ya da asla aynı fikirde olamayacaklarını kabullenene kadar inatla bu konuyu konuşturlardı.

Gençken, onların bu sessizliği beni çok eğlendirirdi.

Sanırım söylemeye çalıştığım şu – kendi içinde çok çeşitli olan ve birbirinden ayırmayı vaktiyle çok iyi becerdiğim bu dünya sesleri, hep aynı sesler, zamanla tek bir sese dönüştü, bir süre sonra tek duyduğum, koca, sürgit bir uğuldama oldu.

Umarım gerçeği fazla çarpıtmamışımdır.

Ama hiçbir şeyden korkmadım, korkmuyorum.

Bütün umudumu görünüşlere bağladım, görünüşlerin boş olduğuna inandım.

Uzayan, silikleşen gölgeler.

Büyük huzur bir abartıdan ibarettir.

Ölüp gömülmüşler, beklenebileceğinin aksine, yüzeye doğru yükselir, tıpkı boğulmuşlar gibi.

Yorucu ve belki de boş bir uğraşın orta yerinde duruvermeyi kolayca anlayabiliyordu.

Ama birşey onları durduruyordu.

Planlarım nasıl gidiyor, planlarım, eskiden –çok eskiden de değil- planlarım vardı.

Gündelik felaketlerle dolu mutfakta gece, pek o kadar gece olmuyordu, günler de daha az ölüydü.

Ben gençken yaşlılara hayranlık ve şaşkınlıkla bakardım; şimdiyse ağlayıp duran bebekler hayrete düşürüyor beni.

Ama bu hiçbir şeyi kanıtlamaz, ben de hiçbir şeyi kanıtlamak peşinde değilim zaten.

Örneğin, ki örnekler gibisi yoktur, bir ara zifiri bir karanlıktaydım ve günün doğmasını biraz da sabırsızlıkla bekliyordum, karanlıkta zor görülen bazı ufak şeyleri görmek için ışığına ihtiyacım vardı.

Ve yavaş yavaş içinde bulunduğum bu küçük uzam zonklamaya başlıyor.

İki unutulmaz gün geçirdim, hiçbir zaman hiçbir şey bilinmeyecek bu günler hakkında, artık çok geç, ya da hala çok erken, hangisi unuttum.

Kendi kendime diyorum ki, bir iz çıkması isteniyorsa mutlaka bastırarak yazmak gereken sert uçlu bir kurşun kalemle, daha neredeyse sayfaya değmeden kara bir leke

bırakan yumuşak uçlu bir kalem arasında, kalıcılık açısından nasıl bir fark olabilir? – evet, benim de küçük eğlencelerim var işte.

Artık ne yapmam gerektiğini biliyordum ve bu düşünce beni çok mutlu ediyordu, bugüne dek her hareketim her zaman el yordamıyla aramaktan ibaret olmuştu, hareketsizliğim bile bir tür el yordamıyla aramaktı, evet, hiç kıpırdamadan el yordamıyla arayıp durmuştum.

Yeniden doğ, kafamdaki beyin dalgası bu şimdi, yani serbest karbon gazıyla tanışacak kadar uzun yaşa, sonra iyi vakit geçirdiğin için teşekkür et ve git.

Ama doğmuş olup olmamamın, yaşayıp yaşamamamın, ölü ya da yalnızca ölüyor olmamın ne önemi var, her zamanki gibi yaşamaya devam edeceğim, ne yaptığımı bilmeden, kim olduğumu bilmeden, nerede olduğumu, olup olmadığımı bile bilmeden.

Başka bir deyişle, yürüdüğünde, hatta yalnızca öylece durduğunda bile, bu paltonun etekleri yeri tam anlamıyla süpürüyor ve bir tren gibi hışırdıyor, yürüdüğünde.

Çizmeler hakkında hikayeleri kendi kendime başka bir zaman anlatacağım, anlatabilirim.

Şimdi de şu paltoyla şapkaya ayrı ayrı değil de birbirleriyle bağlantılı olarak bakacak olursak, hoş bir sürprizle karşılaşacak ve birbirleriyle ne kadar uyumlu olduklarını göreceğiz.

Günün bu saatinde buradaki insanların çoğu, erotik arzular nedeniyle gelmiş oluyor.

Herbirinin de kendine göre bir nedeni var, ama zaman zaman değer mi diye de düşünmüyor değiller, gerçek nedenin o olup olmadığını merak ediyorlar, başka bir yere değil de oraya gitmesinin nedeni yani, atın karanlığı da adamlarınkinden aşağı kalmaz, ama kural olarak nereye gittiğini oraya varana kadar bilmez at, hatta vardığında bile bilmediği olur.

Çünkü ölmek için gelip gitmeniz gerekir, gelip gitmeniz, tabii eğer benim gibi, nerede olursanız olun size yiyecek getirecek birileri yoksa.

Biri öldüğündeyse diğerleri devam eder, hiçbir şey olmamışçasına.

Bu genleşme hissine karşı koymak çok zor.

Ve allah korusun yeniden kalkacak olsam, evrenin epeyce büyük bir bölümünü doldururdum, yattığımda doldurduğumdan daha fazla değil, hayır, ama daha görünür bir şekilde.

Ve eğer bir gün konuşmayı bırakırsam bu artık söylenecek birşey kalmadığı için olacak, oysa herşey söylenmiş olmayacak henüz, hatta hiçbir şey söylenmemiş olacak.

Sonuçta bu pencere, ne olmasını istiyorsam o, bir noktaya kadar, evet, taviz vermeye de gerek yok.

Yahu ne salağım, şimdi anladım, sevişiyor bunlar, demek böyle yapıyorlarmış.

Günahının ne olduğunu tam da bilmeksizin, yaşamasının yeterli bir kefarete olmayacağını hissetti iliklerinde, ya da bu kefaretin kendisinin bir tür günah olduğunu, daha da fazla kefarete gerektirdiğini vesaire, sanki yaşayanlar için yaşamaktan başka yapabilecekleri birşey varmış gibi.

Doğruyu söylemek gerekirse suçluluk ve ceza fikirleri kafasında birbirine karışmıştı, tıpkı düşünmeyi sürdürenlerin kafasında neden ve sonuç fikirlerinin karışması gibi.

Sonra artık hiçbir şeyin olamayacağı, kimsenin gelemeyeceği o saat gelir, herşey bitmiştir, bitmeyen tek şey, boşunallığını bilen bekleyiştir.

Çektiği acının ortasında –çünkü insan öyle bir konumda rahatsızlık hissetmeden o kadar uzun bir süre kalamaz- yağmurun hiç durmamasını, dolayısıyla çektiği dertlerin ve acıların da bitmemesini istemeye başladı, çünkü acılarının nedeni neredeyse kesinlikle bu yağmurdu, sırt üstü yatmak kendi içinde o kadar da tatsız bir durum değildi ne de olsa, sanki acı çekenle acı çektiren arasında bir ilişki varmış gibiydi.

Varoluşunun en az yarısı, hatta dörtte üçü, belki de beşte dördü bir taş gibi hareketsizlik içinde geçmiş olmalıydı, önceleri ancak derisinin altına inecek kadardı bu hareketsizlik, ama zamanla yaşamsal organlarını değilse bile en azından duyarlılığını ve kavrayışını istila etmişti.

Yine de tatmin etmek için elinden geleni yapmıştı, kendine örnek olarak da daha deneyimli meslektaşlarını almış, onlar ne yaparsa aynısını yapmıştı.

Bu küçük işlere varoluşunun büyük bir bölümünü adamıştı, yani varlığının yarısı ya da dörtte biri az ya da çok birbirine bağlı beden hareketleriyle ilgili olmuştu.

Teoride şapkası da onu izlemeliydi, çünkü paltosuna bağlıydı ve bağcık da boynuna dolanmıştı, ama hiç de öyle olmadı, teori başka, gerçekler başkadır çünkü, şapka da olduğu yerde kaldı, öyle terk edilmiş birşey gibi.

Ama bütün bunlar tahminden öteye gitmiyor.

Elimde bir taşla, bir atkestanesiyle ya da bir kozalakla uyumayı seviyordum, uyandığımda hala elimde olurdu, parmaklarım sıkı sıkı kavrardı onu, insan uykuda pelteye döner ya, dinlenebilsin diye, ona rağmen.

Açgözlü olmamak gerekir.

Bir andan diğerine, neyin bana ait olduğunu, neyin olmadığını kesin olarak bilmem mümkün değil, en azından benim tanımladığım biçimiyle.

Belki de az önce ölmüşümdür?

Belki de aç kalmaktan, daha doğrusu açlıktan öleceğimi düşünüyorum, bütün ömrüm boyunca bu belaya karşı savaştıktan sonra hem de.

Bazen öyle bir sessizlik oluyor ki dünyada kimse yaşamıyor sanırsın.

Bir dahaki sefere daha iyisini, inanılmaz derecede daha iyisini yapabileceğini bilmek, ama bir daha seferin olmaması, bunun da bir nimet olması – işte bunu düşün ve dayan.

Öyleyse herşey dönüşsüz bir biçimde yitirilmiş değil.

Tabii, dedi, tabii, benim kafam karışmış biraz, o kadar.

Şunu da söylemeliyim ki kendimi müthiş formda hissediyorum.

O kadar ufak tefek bir kadındı ki ayakları yere değmiyordu.

Düzlükte bırakılan şapkanın ta kendisi olmalı bu, fazlasıyla benziyor, ek yıpranma payı da verilirse hele.

İkisi de tamamen iktidarsız olmasına rağmen, ten, salgı ve hayalgücünün bütün olanaklarını seferber ederek, kuru ve güçsüz bacaklarının arasından kasvetli bir tür tatmin elde etmeyi başardılar.

İkimiz de yakında öleceğiz, sen ve ben, burası belli; tek dileğim, bunun tam olarak aynı anda gerçekleşmesi.

Kendimizi olduğumuz gibi kabul etmeliyiz.

Daha önce sahip olmamış olmak ya da artık sahip olmamak için şimdi sahip olmak şartsa bile, en azından bunu ballandıra ballandıra anlatma zorunluluğu yok.

Hiçbir zaman tatlı bir kokusu olmamıştı, ama tatlı bir kokusu olmakla şimdi yaydığı kokuyu yaymak arasında dağlar kadar fark vardı.

İnsan sevdiği tek kişinin canavarca uzatılmış yaşamından kurtulduğu anda ona dokunabilecek durumdaysa, çok geç olmadan bundan yararlanmak istemesi ve midesi sağlam olmayanlarda hoş görülebilecek ama gerçek aşkın ancak aşağılayarak bakacağı bir şekilde mırın kırın etmemesi doğaldır.

Son bir gayret.

Buna karşın fiziksel acının ona çok faydası oluyormuş gibiydi.

Bir gün yolda yürüyorduk, inanılmaz diklikte bir tepeye tırmanıyorduk, galiba evin yakınlarında bir yerlerdeydik, bir sürü dik tepe hatırlıyorum, hepsi birbirine karışıyor.

İnsan sonsuza dek bekletilmekten hoşlanmaz, elinden geldiğince kendine dikkat çeker, insanın doğasında vardır bu.

Belki de gitmeden önce benim öldüğümü görmeyi umdu, öyle olsa hem zamandan tasarruf edecek, hem de uğraşmamış olacaktı.

Belki yarın geri gelir, daha iyi silahlanmış olarak, belki yanında bir yardımcı getirir, ne de olsa buraları iyi biliyor artık.

Sonra bir anda korktu, çünkü nefesi sıklaştı ve yataktan uzaklaştı.

Ya da belki bir tanesini yakalarım, küçük bir kızı mesela, biraz boğarım onu, tam değil de dörtte üç kadar, ta ki bana bastonumu geri vermeyi kabul edene kadar, bana çorba vermeyi, lazımlıklarımı boşaltmayı, beni öpmeyi, okşamayı, bana gülümsemeyi, şapkamı geri vermeyi, benimle kalmayı, ağzını mendiline bastırıp ağlayarak cenaze arabasının ardından gitmeyi, bak bu çok hoş olurdu.

Şu andaki dönüş hızım işleri açıkçası zorlaştırıyor, ama herhalde azalmayacak, artacaktır, göz önünde bulundurulması gereken bu.

Bir kelime olsun açıklama yapmadılar.

Düşünecek olursanız, elde tutulan bir çiçek, hangi adalet ilkesine dayanarak, koparma suçunu onu tutan ele atfedebilir ki?

Dehşetten yorgun düşmüş gözler bunca zaman özlemini çektikleri şeye tiksinererek takılır, son duadır bu, gerçek dua budur sonunda, hiçbir şey dilemeden edilen.

Duvar da hiç gedik yoktu, dümdüzdü, üstünde de hiç aralıksız şişe yeşili cam kırıkları döşenmişti.

Sonra birden kadınlar çıktı ortaya.

Güneş zar zor yükseliyordu, bunu yaparken de onun sayesinde mükemmel bir Mayıs ya da Nisan günü olacak günü ortaya çıkarıyordu, herhalde bir Nisan günüydü bu, belli ki Paskalya'nın olduğu haftasonuydu, İsa'nın cehennemde geçirdiği.

Lazımlığı boştu, oysa kasesinde, bir önceki günün çorbası donmuş olarak duruyordu; tersi daha az şaşırtıcı olurdu.

Yaşını hiç belli etmiyordu, kendine çok mu iyi bakmıştı, yoksa tam tersine vaktinden önce çürümüş müydü, belli değildi.

Hala yaşadığını hatırlatması için birkaç satır yazayım.

Devasa, iri, uzun boylu, şişman bir kadındı.

Denizcilerden biri öne doğru eğilip dedi ki, kadın buraların senden mi sorulduğunu merak ediyor.

Bu nasıl bir güzelliştir, diye mırıldandı kadın.

Haydi gelin, diye seslendi, hepiniz, soğutmayın çayı.

Buralar Lemuel'den sorulur, kısa baltasını havaya kaldırıyor, üstündeki kan asla kurumayacak, ama kimseye vurmak niyetinde değil, artık kimseye dokunmayacak, onunla ya da onunla ya da onunla ya da o ya da onunla ya da baltasıyla ya da bastonuyla ya da yumruğuyla ya da düşüncesinde rüyasında yani asla hiçbir zaman ya da kalemıyla ya da bastonuyla ya da ya da ışık ışık yani asla işte asla asla hiçbir şey işte artık.

Saydam Şeyler¹

İşte aradığım kişi bu - merhaba kişi! - duymuyor beni.

Yoksa deneyimsiz mucize yaratıcısı kendini suyun üstünde yürürken değil, ona bakan balıkların arasından dümdüz aşağı inerken bulur.

Hatırlayamadığı salon, herhalde her zaman bu kadar sefildi.

“Yani beni hatırlayabilecek kimse yok mu?”

Otuz iki yaşında koca bir adam olarak, hüznü çocukluğu boyunca ağladığından daha sık ve daha acı acı ağladığı alttaki odanın da çirkin olduğunu ama en azından yeni yeri kadar geniş ve tıklım tıklı olmamış olduğunu hatırladı.

Kalem marangozun dükkanında, ondan çok önce de köy okulunda ilk boyunun üçte ikisine inmişti.

Birkaç mevsim geri gittiğimizde (ama Shakespeare’in doğduğu ve kalem kurşununun bulunduğu yıla kadar değil), ardından da bu şeyin hikayesini yeniden “şimdi” yönünde ele aldığımızda, çok ince çekilmiş grafitin, genç kızlar ve yaşlı adamlar tarafından nemli kille karıştırıldığını görüyoruz.

Yine de, Hugh Person’ın kısa bir süre için parmaklarının arasına aldığı somut kalemin kendisi hala bir şekilde bizim parmaklarımızın arasından kaçıyor; ama Person kaçamayacak, hayır.

Gece hep bir gulyabanidir, ama bu seferki özellikle korkunçtu.

Bu küçümsemeye hiç gerek yoktu, çünkü canlı hücrelerden ölü yıldızlara dek, isimsiz biçimlendiricilerin her zaman becerikli ya da dikkatli olmayan ellerinde arada sırada ufak kazalara uğrayan pek çok şey vardır.

Hugh bu işten öylesine nefret ediyordu ki gri mezura daha zembereğine sarılmadan, o çıkışa doğru yürümeye başlamıştı bile.

¹ Bkz. Vladimir Nabokov, *Transparent Things* (1972).

Gökgürültüsü duyuldu.

Amaçsızca dolandı, çeşitli mimari çıkıntılara sığındı, çünkü bu yağmurlu kentin yerel gazetesinin, alışveriş bölgesinde pasajlar yapılması yönündeki kampanyası tamamen boşunaydı.

Babası daha yere ulaşamadan öldü, sanki büyük bir yükseklikten düşmüş gibiydi, şimdiyse sırtüstü yatıyordu, bir kolunu ileri uzatmıştı, şemsiye ve şapkasıysa uzun aynadan bakıldığında, onun ulaşamayacağı bir yerdeydi.

Bu adam ışığın açısına ve gözlemcinin konumuna göre iyi niyetli, dürüst, tatlı bir adam olarak, ya da rezil bir sahtekar olarak tanımlanabilir.

Optik ve hayvansı nedenlerden ötürü cinsel aşk, çok daha karmaşık başka pek çok şeye oranla daha az saydamdır.

Islak çizmeler kapının önünde, atılmış gibi duruyordu; ayaklarını birkaç kat Almanca gazeteye sarmıştı, aslında bu dili Fransızcadan daha kolay okuyordu.

Yerçekiminin onu geceye ve babasına katılmaya çağırdığını hissetti.

Gençliğinde tuhaf yerlerde, mahzene inen merdivenlerin başında ya da holdeki dolabın içinde, galoş ve paltoların arasında uyandığını hatırlıyordu ve her ne kadar bu yalınayak gezintiler onu aşırı derecede korkutmuyorduyorsa da, “bir hayalet gibi” davranıyor olmaktan hoşlanmıyordu ve yatak odasının kapısının üstünden kilitlenmesi için yalvarmıştı.

Hugh sessizce döndü ve uykuya daldı.

Anakreon seksen beş yaşında, (bir başka İyonyalının dediği gibi) “şarabın iskeleti”yle boğularak ölmüştü, bir çingene de satranç oyuncusu Alyokhin’e, İspanya’da ölü bir boğa tarafından öldürüleceği kehanetinde bulunmuştu.

Fazla olgunlaşmış ama hala hoşluğunu koruyan bayan sanatçıların çoğu gibi bu kadın da büyük göğüslerin, kırıksık bir boynun ve parfüm kokusu üstünden duyulan geçkin kadınsılık kokusunun gergin bir erkeği itebileceğinin hiç de farkında değil gibiydi.

İlk tanışmalarının mekanizması ideal ölçüde banaldı.

Akıcı ama yapay bir İngilizceyle, şiirsel sürrealist romanlardan tiksindiğini söyledi.

Telefon rehberinin bir sayfasının tamamını üç dakikanın altında ezberleyebilirim, ama kendi telefon numaramı aklımda tutamıyorum.

Sana aşık oldum ve bu konuda hiçbir şey yapmayacağım.

Ama tüm o sevgi dolu özeleştirilerine rağmen, bu konuda birşey yaptı.

Birbirlerine söyledikleri sıradan şeylerin sahiciliği, bu sahte bardaki zorlama kahkahalarla karşılaştırıldığında ışıldıyordu.

Bu arada, onu elde edemezsem aklımı kaçıracığım.

Şeffaflaştırma çalışmalarımızın bu kısmı oldukça sıkıcı, ama raporumuzu tamamlamamız gerek.

Güçlü elleri ve hüznü gözleri olan uzun erkeklerden hoşlanıyordu.

İşe bakın ki kaldıkları süit, Julia'nın bundan iki yıl önce, hayatta birlikte olduğu en iyi genç adamı ziyaret ettiği süitti; tabii ki hiçbir şey söylemeyecek kadar zarıftı, ama uzak bir diyardaki bir savaşta ölümüne çok üzüldüğü o genç adamın görüntüsü ikide bir ya banyodan çıktı ya da buzdolabındaki yiyeceklerle uğraştı, bu da o anda halledilmeyi bekleyen ufak işi öyle tuhaf bir biçimde engelledi ki Julia fermuarının açılmasına ve kendisinin yatağa sokulmasına izin vermedi.

Person'ın zihninde bu ilişki, kağıt mendildeki hafif ruj lekesinden fazla bir iz bırakmadı –büyük bir yazarın sevgilisine sarılmış olmanın verdiği romantik bir duygu oldu bir de.

Oyun oynayan çocukların bağrıışmaları geliyordu duvarın öteki tarafından, sonra bir de badminton topu süzülerek ayaklarının dibine düştü, ama Hugh bunu görmezden geldi, çünkü yabancılar için eğilip yerden birşeyler –bir eldiven, bir madeni para- alan türden biri değildi.

Ayrıca mahzun görünümlü, ince-uzun Hugh, ucuz beyaz gömleğine kaba bir biçimde bağlanmış o korkunç kravatı ve inanılmaz kahverengi takımıyla, kadının kabul ettiği dünyaya hiç uymuyordu.

“Burada bir ağacın gölgesinde oturup beklemeye hiçbir itirazım yok,” dedi Hugh, “ama gölge olması şart.”

Armande'in anne-babası ve teyzeleriyle halaları, doyurulmaz bir iştahla sevimli fotoğraflar çekerdı ve Lewis Carroll'gillerin rüyası olan on yaşında bir kız çocuğunun, bir bebek kadar çıplaklık hakkı olduğuna gerçekten inanırdı.

Hiçbir çöpçatma kuruluşu, tek bir bakireden hareketle bu kadar çeşitleme sunamazdı müşterilerine.

Person hala oldukça düz bir adamdı, aşıklar öyle olmaz mı hep.

En zeki adamı bile aldatabilecek, anlık ve doğrulanmamış görüntülerden biri.

Yalnız olduğunu sanıp bir anda ona doğru dönerdiniz, ama karşısındaki iskemlede ikinci bir çanta olduğunu fark ettiğinizde çok geç olurdu.

“Buranın tuvaleti şaka gibi.”

Artık rüyalarımnda onu bu yeni kaşlarıyla, bu yeni uzun saçıyla mı göreceğim?

Geçmiş Zaman'ın çekiciliği, sır saklayabilmesindeydi.

Julia onun elini sıktı ve o çok tutkulu, çok tanınmış şaire Rusça *je t'aime* derken kendisi için dua etsin diye yalvardı.

Cuma sabahı – hızlı bir kola – bir geçirme – acele bir tıraş – her zamanki giysilerini giydi, balıkçı yaka kazağını da stil olsun diye geçirdi üstüne – aynayla son görüşme – kırmızı bir burun deliğinden siyah bir kıl kopardı.

Hugh Person pes etmiyordu.

Üçüncü içkisinin üstünden bakıp, uzaktaki küçük ve boyanmış gibi görünen, şurada bir kayak, burada bir baton düşüren, ya da büyük bir zafer edasıyla dönerek duran ve gümüşsü karları havalandıran kayakçıları izlemek eğlenceliydi.

“Aya giden ilk kız gibi görünüyorsun,” dedi Hugh.

Yeni yeşeren aşkın ürkek titrekliliğine kapılmış olan Hugh, kıvrılarak inen yolun bir yerinde durduklarında onu öpmeye cesaret edip edemeyeceğini düşündü; Armande birden durup etrafına bakındı ve (mantar ya da böğürtlen toplamalarını önerirmiş gibi sakın bir tonla) “Şimdi sevişmek lazım, elini çabuk tutarsan rahatsız edilmeyeceğimiz, yosunlu bir yer biliyorum şu ağaçların arkasında,” dedi.

“Yaşamdan, kendimden, şu korkunç ve eski banktan nefret ediyorum,” dedi Hugh.

Düzgün insanların da onun gibi, gecelerini darmadağın eden ve gündüzleri etkisini göstermeyi sürdüren müstehcen ve saçma sapan karabasanlar gördüğüne inanamıyordu.

Kimse zıplamayan bir topu karşılayamazdı ve hiç kuşku yok ki yakın gelecekte bu tür vuruşlar kuraldışı bir oyunbozanlık addedilecekti.

Her halükarda denemekten vazgeçti ve haftada bir ya da iki geceyi tümüyle uykusuz geçirmenin kendisi için zararsız bir standart oluşturduğuna kendini ikna etti, diğer gecelerdeyse günün olaylarını (bu da kendi içinde otomatiğe bağlanmıştı), gündelik yaşamın dert ve sıkıntılarını gözden geçirmek ve arada sırada, hapishane psikiyatristlerinin “seks yapmak” dediği şeyle renklendirmek ona yeter oldu.

Bu düşsel işkenceler ister doğrudan, isterse simgesel açıdan, bilinçli yaşamında deneyimlediği hiçbir şeyle ilgili değildi.

Karabasanlar kötüleşmeye başladığında keşke psikanalistine gitseymiş, dediler.

“Eğer bu berbat muhabbetle üzerime gelmeye devam edersen kusacağım,” dedi Hugh.

Şimdi aşk hakkında konuşacağız.

Armande’ı sevilemez olmasına rağmen seviyordu.

Tuhaf saplantıları vardı Armande’in.

Cinsel gariplikleri Hugh’un kafasını karıştırıyor, moralini bozuyordu.

Sevgili Person’ımızın bütün bunları sineye çekmesi, hepsine açıklamalar filan bulması, onu daha çok sevmemizi sağlıyor elbette, ama doğrusu bir yandan da zaman zaman sessizce ona gülmemize yol açıyor.

Kimse, özellikle de annesi, Armande’in neden sağlam bir işi olmayan bir Amerikalıyla evlendiğini anlayamadı, ama aşk hakkındaki bu sohbeti burada noktalamamız gerekiyor.

Kız elindeki almacı yerine koyarken Hugh da ayaklarını silmeyi bitirmişti, bir de baktı ki bu bambaşka bir kız.

“Size yalnızca daha önce de bir değil, pek çok kez söylediğim birşeyi yineleyebilirim: bir kediyi değiştirebilirsiniz ama benim karakterlerimi değiştiremezsiniz.”

Okuyucular, kitapların iki tür başlığı olduğunu bilmiyordu: birincisi, ki en berbat çoksatarların çoğunun başlığı bu türdendi, aptal yazarın ya da kurnaz yayıncının, kitap yazıldıktan sonra bulduğu başlıktı, bu da kitabın üstüne yapıştırılan ve yumruğun kenarıyla bastırılan bir etiketten başka birşey değildi; ama bir başka başlık türü daha vardı, kitap boyunca bir filigran gibi parlayan, kitapla birlikte doğan, yazarın yıllar içinde biriken sayfalarla birlikte ölesiye alıştığı ve o sayfaların her birinin ve hepsinin parçası haline gelen başlık.

Bir kitabın adı “Tekerleksiz Bisikletler” olabilir ama kitapta bir kez olsun tekerlekli ya da tekerleksiz bisikletlerden söz edilmeyebilirdi; yine de kitap, ancak bu başlıkla bütünlüğe kavuşabilir, gerçek anlamını bu sayede, gökyüzünde uçan, tekerlekler yerine kanatları olan ve eksik tekerleklerini asla aramayan, hatta tekerleklerin gereksizliğini kanıtlayan bu imge sayesinde kazanabilirdi.

Yine New York’tayız; bu da onların birlikte yiyeceği son akşam yemeği.

Hugh tertipli, hızlı ve kafası net Armande’da, insana özgü dalgınlığın güzelliğini ve çaresizliğini her gördüğünde, pek de mutlu olmayan insanlarca “hayat” diye adlandırılan şeyin acımasız çirkinliğiyle barışmasına yol açan çok özel bir sevecenliğin aktığını hissediyordu içinde.

“Bu gece galiba yeni haplarımı deneyeceğim,” dedi Armande.

Hugh, metindeki kurgusal verilerden yola çıkarak yazarın Julia’dan kaç yaşında ve hangi koşullarda yararlanmaya başladığını saptamaya çalışırken yakaladı kendini: çocukken, onu banyoda gıdıklayıp ıslak omuzlarını öptüğünde, sonra bir gün koca bir havluya sarıp, romanda afiyetle anlatıldığı gibi kendi inine taşıdığı mı?

İnsanın böyle bir yeteneği olması ne iyiydi!

Böyle ince ve zarif bir kızın uyurken böylesine gürültülü bir titreşim çıkarabilmesi insanı ister istemez şaşkınlığa itiyordu.

Karısı onu uzak tutmak için bir kez daha bir kadın rahatsızlığını öne sürüyordu; onu büyük olasılıkla başka biçimlerde de aldatıyordu; o da zaman açısından bakıldığında

evlenmelerinden önce, ama yer açısından bakıldığında tam da bu odada başka bir kızla geçirdiği bir geceyi saklayarak karısını aldatmış oluyordu; başkalarının kitaplarını yayına hazırlamak aşağılayıcı bir işti; karısı için duyduğu, sürekli büyüyen, sürekli daha hisli hale gelen sevgisiyle karşılaştırıldığında, süregelen angaryaların ya da geçici tatminsizliklerin hiç mi hiç önemi yoktu; gelecek ay bir göz doktoruna gitmesi gerekecekti.

Hugh'a açıklandığı üzere, genç bir erişkini boğarken iki yöntemden biri kullanılıyordu: amatörlik kokan ve pek de etkili olmayan önden saldırı ve çok daha profesyonel olan arkadan yaklaşım.

Rüyasında evin yandığını gördüğünü söylemiş miydi?

Bir an karısının orada ne işi olduğunu merak etti, yere uzanmış, sarı saçları sanki uçuyormuş gibi yayılmıştı.

Aslına bakılırsa, ölüm bilgisi için yapılan iyilikler, aşk bilgisi için yapılanlardan sonsuz derecede daha değerli.

Ölmekte olan birinin aklındaki en değerli anıların, ufak gökkuşaklarına dönüştüğüne inanırdım; şimdiyse tam tersini düşünüyorum: en önemsiz duygularım, bütün insanların en değersiz duyguları devasa boyutlara ulaşmış durumda.

Neyse ki bu kitap hiç yazılmayacak ve özsaygım yara almayacak – ölmekte olan biri kitap yazamayacağı için değil yalnızca; o kitap, ancak bir anda kavranabilecek bir şeyi o kadar kısa bir sürede anlatamayacağı için.

Person ayaklarının görüntüsünden de, verdikleri histen de nefret ediyordu.

Ona hiçbir şey anlatamayacak olan ırmağın kaba gürültüsünü dinlemek için durmaksızın köprüyü geçti.

Hugh sokağın köşesinde duraksadı.

Eskiden olduğu gibi zor yoldan, o unutulmaz ormandan geçerek yukarı tırmanmak istedi.

Bu arada belleği, kendi özel patikasından tırmanmayı sürdürüyordu.

Keline düşen ilk yağmur damlasının öpücüğünü hissetti ve ormana, bekarlığına geri döndü.

“Wittenberg’de yağmur yağıyor, Wittgenstein’sa kuru.”

İnsan ömrü, kendi çevresinde çeşitli biçimlerde dans eden bir insana benzetilebilir.

Yapmamamız gereken bir başka şey de açıklanamaz olanı açıklamaya kalkmak.

Armande ölümünden sonra Hugh’un rüyalarına girdiğinde fonda bir Amerikan kışı değil, İsviçre dağları ve İtalyan gölleri vardı.

Ardından aşağı indi ve resepsiyonda duran hoş kadına, bundan sekiz yıl önce Bay ve Bayan Hugh Person’ın kaldığı odayı iki günlüğüne tutup tutamayacağını sordu.

“Burada karısını sekiz yıl önce öldürmüş bir adam hakkında bir yazı var.”

Hapishanelerin tek amacı, sıkıcı ama mantıklı tek amacı, bir katilin yeniden öldürmesini engellemektir, canavarları iyileştirmek imkansızdır.

Şunu da sevinerek belirtmemiz gerekir ki Hugh Person tüm yaşamı boyunca arkasında –omzunun üstünde diyelim- kendisinden daha iri, sonsuz derecede daha bilge, daha sakin ve daha güçlü, kendisinden daha ahlaklı bir yabancı bulunduğunu hissetmişti (üç ünlü teolog ve iki minör şairin de aynı şeyi hissetmiş olduğu bilinir).

Küçük köpekli kadın akşam yemeğinden önce gidiyordu.

Person 313 no’lu odağa yemekten hemen sonra geçebilecekti.

Person banyoya girdi, mesanesini boşalttı, duş almayı düşündü, ama kadın her an gelebilirdi – gelirse tabii!

Sanatın doğurduğu orgazm, cinsel esrime ya da metafiziksel panikle karşılaştırılamayacak kadar güçlü bir biçimde omuriliği kat eder.

Person öksürerek boğucu karanlıkta doğruldu ve ışık düğmesini bulmaya çalıştı, ama lambanın çıkardığı klik sesi, felç olmuş kollarını hareket ettirmeye çalışma çabası kadar etkisizdi.

Kafasındaki son imge, tamamen saydam ve boş bir kitabın ya da kutunun parlaklığıydı; sanırım son nokta işte buydu: fiziksel ölümün verdiği kaba acı değil, bir halden diğerine geçmek için gerekli olan gizemli zihinsel manevranın karşılaştırma kabul etmez sancıları – kasma, bırak kendini evlat.